

**PANEURÓPSKA VYSOKÁ ŠKOLA
FAKULTA EKONÓMIE A PODNIKANIA**

FEP-11144-16445

**PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE V KRAJINÁCH
EURÓPSKEJ ÚNIE**

Bakalárska práca

2022

Andrej Adamov

**PANEURÓPSKA VYSOKÁ ŠKOLA
FAKULTA EKONÓMIE A PODNIKANIA**

**PODNIKATEĽSKÉ PROSTREDIE V KRAJINÁCH
EURÓPSKEJ ÚNIE**

Bakalárska práca

Andrej Adamov

Študijný program:	Ekonomika a manažment podnikania
Študijný odbor:	Ekonomika a manažment
Ústav:	Ústav ekonomiky
Vedúci bakalárskej práce:	Ing. Ivan Brezina, PhD.

2022

Andrej Adamov

PANEURÓPSKA VYSOKÁ ŠKOLA

Fakulta ekonómie a podnikania

ZADANIE BAKALÁRSKEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: **Andrej Adamov**
Evidenčné číslo bakalárskej práce: **FEP-11144-16445**
Študijný odbor: **ekonómia a manažment**
Študijný program: **Ekonomika a manažment podnikania**
Forma a metóda štúdia: **denná prezenčná**
Vedúci bakalárskej práce: **Ing. Ivan Brezina, PhD.**
Ústav/katedra: **Ústav ekonomiky**
Dátum zadania bakalárskej práce: **28. 10. 2021**

Názov: Podnikateľské prostredie v krajinách Európskej únie

Anotácia: Cieľom bakalárskej práce je porovnať podnikateľské prostredie v krajinách Európskej únie na základe kvantitatívnych ukazovateľov. Študent v práci analyzuje situáciu v rámci vybraných krajín Európskej únie, kde sa snaží zistiť dôvody rôzneho vnímania podnikateľského prostredia.

.....
Ing. Ivan Brezina, PhD.
vedúci práce

.....
doc. Ing. Zuzana Vincúrová, PhD.
vedúca ústavu

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že bakalársku prácu som vypracoval samostatne, neporušil som autorský zákon a použitú literatúru som uviedol na príslušnom mieste.

V Bratislave dňa .....

.....

Andrej Adamov

POĎAKOVANIE

Pod'akovanie patrí školiteľovi bakalárskej práce Ing. Ivanovi Brezinovi, PhD.
za jeho odborné vedenie a metodickú pomoc, ktoré mi poskytol pri jej vypracovaní.

Abstrakt

Adamov Andrej: *Podnikateľské prostredie v krajinách Európskej únie*, Bakalárska práca. Paneurópska vysoká škola. Fakulta ekonómie a podnikania. Školiteľ: Ing. Ivan Brezina, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár. Bratislava: PEVŠ, 2022. 57 s.

Bakalárska práca sa zaoberá podnikateľským prostredím v krajinách Európskej únie. Jej cieľom je porovnať podnikateľské prostredie v krajinách Európskej únie na základe kvantitatívnych ukazovateľov. Vysoká aktuálnosť a spoločenská závažnosť problematiky nás priviedla k spracovaniu predkladanej témy. Práca má teoreticko-analytický charakter a zaoberá sa analýzou situácie v rámci vybraných krajín EÚ. V teoretickej časti uvedieme východiská riešenej problematiky, definujeme základnú terminológiu a charakterizujeme aspekty podnikateľského prostredia v Slovenskej republike a vo vybraných európskych krajinách. V empirickej časti porovnáme analytické údaje a prezentujeme výsledky analýz podnikateľského prostredia Slovenska a jednotlivých krajín. Prameňmi pre spracovanie bakalárskej práce sú odborné materiály od fundovaných autorov, monografie a príspevky z vedeckých konferencií z ekonomickej oblasti, ktoré sa zaoberajú problematikou podnikateľského prostredia.

Kľúčové slová

Podnikanie. Podnikateľské prostredie. Ekonomické ukazovatele. Európska únia. Vyšehradská skupina.

Abstract

Adamov Andrej: *Business environment in European Union countries*, Bachelor thesis. Pan European University. Faculty of Economics and Business. Advisor: Ing. Ivan Brezina, PhD. Degree of professional qualification: Bachelor. Bratislava: PEVŠ, 2022. 57 p.

The bachelor thesis deals with the business environment in the countries of the European Union. Its goal is to compare the business environment in the countries of the European Union based on quantitative indicators. The high topicality and social importance of the issue led us to work on the presented topic. The work has a theoretical-analytical character and deals with the analysis of the situation within selected EU countries. In the theoretical part, we present the starting points of the solved problem, define the basic terminology and characterize aspects of the business environment in the Slovak Republic and in selected European countries. In the empirical part, we will compare analytical data and present the results of analyzes of the business environment of Slovakia and individual countries. The sources for processing the bachelor's thesis are professional materials from established authors, monographs and contributions from scientific conferences in the economic field, which deal with issues of the business environment.

Keywords

Business. Business environment. Economic indicators. European Union. Visegrád Group.

ZOZNAM ILUSTRÁCIÍ

Obrázok 1	Mikro a makroprostredie podniku
Obrázok 2	Prostredie pre ekonomiky a podniky
Obrázok 3	Štruktúra podnikateľského prostredia
Obrázok 4	Schéma nástrojov podpory podnikania
Obrázok 5	Vývoj početnosti MSP v období 2016-2020
Obrázok 6	Odvetvová štruktúra MSP v r. 2020
Obrázok 7	Vznik, zánik a čistý prírastok podnikateľských subjektov v r. 2020
Obrázok 8	Početnosť novelizácií kľúčových zákonov ovplyvňujúcich podnikateľské prostredie
Obrázok 9	Vývoj celkového skóre GCI indexu krajín V4 (2009 – 2017)
Obrázok 10	Vývoj celkového skóre WCI indexu krajín V4 (2009 – 2018)
Obrázok 11	Sieťový diagram rakúskeho podnikateľského prostredia

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1	Prehľad obchodných spoločností, ktoré boli založené v rokoch 2017 – 2021
Tabuľka 2	Počet aktívnych podnikateľských subjektov podľa veľkostných kategórií (2019 a 2020)
Tabuľka 3	Schválené reformy na zlepšenie podnikateľského prostredia na Slovensku
Tabuľka 4	Počet aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku podľa veľkostných kategórií podnikov, 2019-2020
Tabuľka 5	Stav a medziročný vývoj MSP na Slovensku podľa právnych foriem, 2019- 2020
Tabuľka 6	Počet zmien najdôležitejších zákonov pre podnikateľov v rokoch 2015 až 2020
Tabuľka 7	Dopady COVID-19 na funkčnosť prevádzky podnikov jednotlivých krajín V4
Tabuľka 8	Medzinárodné porovnanie s krajinami Európy a krajinami s vysokým príjmom
Tabuľka 9	Umiestnenie Slovenska v rebríčkoch WCI indexu (2009 – 2019)
Tabuľka 10	Umiestnenie krajín V4 vo vybraných ekonomických indexoch

Obsah

ÚVOD.....	11
1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ.....	12
1.1 Teoretické východiská	12
1.1.1 Podnik	12
1.1.2 Podnikanie	14
1.1.3 Podnikateľ	16
1.1.4 Podnikateľské prostredie	17
1.2 Faktory ovplyvňujúce podnikateľské prostredie	21
1.3 Všeobecná charakteristika podnikateľského prostredia na Slovensku a v okolitých krajinách.....	24
1.3.1 Slovenská republika	24
1.3.2 Európska únia	28
1.3.3 Vyšehradská skupina	29
1.3.4 Rakúsko	32
1.3.5 Ukrajina	33
2 CIEĽ PRÁCE.....	35
2.1 Hlavný cieľ práce	35
2.2 Špecifické ciele práce.....	35
2.2.1 Zber relevantných údajov o podnikateľskom prostredí vybraných krajín	35
2.2.2 Analýza jednotlivých zhromaždených dát	35
2.2.3 Vzájomná komparácia	35
3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA.....	36
3.1 Výskumný problém (objekt skúmania).....	36
3.2 Základný súbor a skúmaná vzorka	36
3.3 Organizácia skúmania	36
3.4 Metódy práce.....	37

4	VÝSLEDKY PRÁCE	38
4.1	Analýza podnikateľského prostredia SR.....	38
4.2	Komparácia podnikateľských prostredí SR s okolitými krajinami	43
4.3	Diskusia a odporúčania pre prax	47
	ZÁVER	50
	POUŽITÉ ZDROJE	51

ÚVOD

„Kedykoľvek vidíte úspešné podnikanie, tak ktosi niekedy urobil odvážne rozhodnutie“

Peter Drucker - rakúsky ekonóm a spisovateľ
(1909 – 2005)

Bakalárska práca sa zaoberá podnikateľským prostredím v krajinách Európskej únie. Jej cieľom je porovnať podnikateľské prostredie v krajinách Európskej únie na základe kvantitatívnych ukazovateľov.

Vysoká aktuálnosť a spoločenská závažnosť problematiky nás priviedla k spracovaniu predkladanej témy. Ako píše Horvátová, Gregová a Hrašková (2020, s. 49 - 50), *„nevyhnutným predpokladom dlhodobého a stabilného napredovania krajín je priaznivé podnikateľské prostredie a poskytovanie vhodných foriem podpory pre vznik a rozvoj malých a stredných podnikov, ktoré sú unikátnym zdrojom nových myšlienok, podnikateľských nápadov, ekonomického rastu a kľúčovým poskytovateľom pracovných príležitostí, čím sa stávajú oporou ekonomiky a základom konkurencieschopnosti krajiny. Problematika ich efektívnej podpory je vysoko aktuálna zvlášť v súčasnosti, kedy je celkový význam malých a stredných podnikov pre udržanie hospodárskeho rastu a rezistencie krajiny voči externým šokom rozhodujúci“*.

Práca má teoreticko-analytický charakter a zaoberá sa analýzou situácie v rámci vybraných krajín EÚ. V teoretickej časti uvedieme východiská riešenej problematiky, za účelom uvedenia do problematiky stručne opíšeme vývoj a podmienky, ktoré charakterizujú podnikateľské prostredie, definujeme základnú terminológiu a charakterizujeme aspekty podnikateľského prostredia v Slovenskej republike a vo vybraných európskych krajinách.

V empirickej časti porovnáme analytické údaje a prezentujeme výsledky analýz podnikateľského prostredia Slovenska a jednotlivých krajín.

Prameňmi pre spracovanie bakalárskej práce sú odborné materiály od fundovaných autorov, monografie a príspevky z vedeckých konferencií z ekonomickej oblasti, ktoré sa zaoberajú problematikou podnikateľského prostredia.

1 SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY DOMA A V ZAHRANIČÍ

Za účelom komplexného porozumenia problematiky uvádzame základnú terminológiu, použitú v bakalárskej práci, definujeme jednotlivé pojmy a charakterizujeme ich významy.

1.1 Teoretické východiská

Podľa Maceka (2019) je kľúčovou podmienkou pre udržateľný ekonomický rast, rozvoj podnikania a konkurencieschopnosti krajiny v globálnom rozsahu kvalita podnikateľského prostredia. Z tohto dôvodu je hlavne v kompetencii vládnych organizácií prostredníctvom stimulácie kapitálu, tvorby pracovných miest a zefektívňovania pracovnej produktivity vytvárať vhodné podmienky pre podnikateľské prostredie.

1.1.1 Podnik

Základnou jednotkou podnikania, v ktorej sa uskutočňuje výroba alebo poskytujú služby je podnik (ekonomický subjekt, hospodárska jednotka). Môže ním byť právnická osoba (zapísaná v Obchodnom registri) alebo fyzická osoba (zapísaná v Živnostenskom registri). Podnik považujeme za určitý systém ako základný článok ekonomiky a základnú hospodársku jednotku vyrábajúcu statky, meniacu vstupy na výstupy, ako celok skladajúci sa z viacerých častí alebo prvkov, ktoré sú prepojené usporiadanými vzťahmi. Ide o účelovo organizovanú hospodársku jednotku, na produkovanie a predaj vecných statkov a služieb. So zámerom uspokojovania rozličných ľudskej potreby. Jeho kľúčovou funkciou je podnikateľská činnosť – ide teda o podnikateľský subjekt s primárnym cieľom dosahovania zisku (Ižová, 2017).

Čiernik (2021) tvrdí, že pod pojmom podnikanie rozumieme činnosť, aktivitu, ktorá je založená na využití poznatkov a skúseností každého pracovníka.

Kľúčoví aktéri podniku:

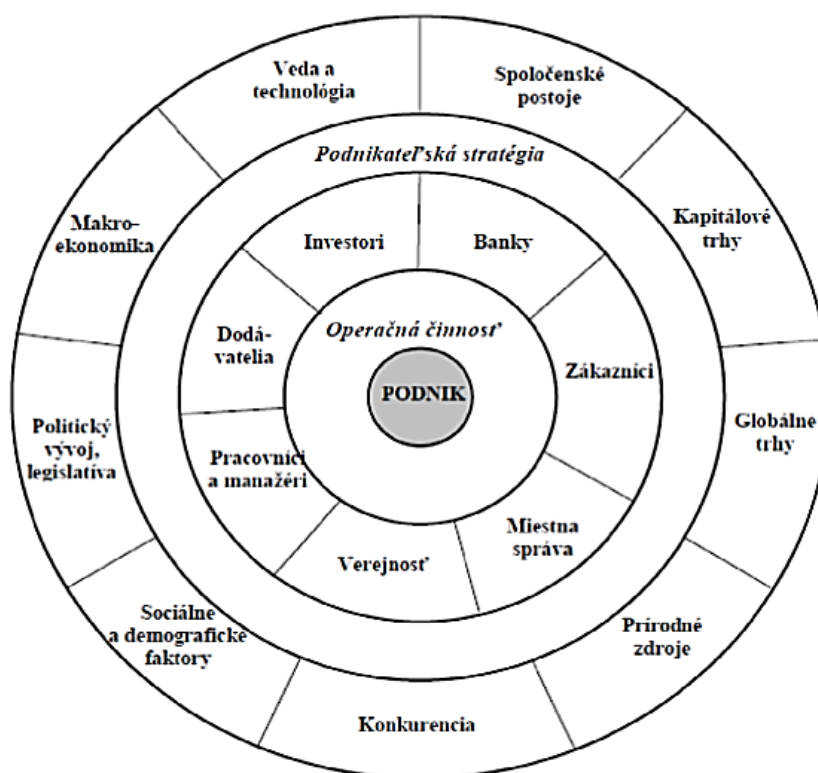
- Vlastníci do podniku vkladajú hmotný, nehmotný a finančný kapitál. Robia tak preto, že očakávajú maximalizáciu zúčenia vloženého kapitálu.

- Zamestnanci do podniku vkladajú svoju prácu, teda svoju kvalifikáciu, čas a fyzické či duševné úsilie.
- Odberatelia podniku poskytujú finančné prostriedky z titulu úhrady za podnikom poskytnuté výrobky či služby. Oproti tomu očakávajú, že podnik bude ústretovým a spoľahlivým partnerom, ktorý za primeranú cenu poskytuje kvalitné výrobky či služby. Vo vzťahu podnik - odberatelia je prevaha moci obvykle na strane odberateľov. To súvisí so všeobecne prevládajúcim previsom ponuky nad dopytom.
- Dodávatelia podniku poskytujú svoje výrobky a služby. Pritom očakávajú, že podnik bude stabilným a solventným zákazníkom, s ktorým je možné sa dohodnúť na dobrej cene a ktorý spoľahlivo hradí svoje záväzky. Vo vzťahu podnik - dodávatelia je prevaha moci obvykle na strane podniku. To súvisí, rovnako ako v predchádzajúcom prípade, s previsom ponuky nad dopytom.
- Veritelia podniku požičiavajú finančné prostriedky. Očakávajú maximalizáciu zúčtenia úverov a ich návratnosť. Veľa veriteľov vyplýva z ich schopnosti poskytnúť úver, poprípade jeho poskytnutie odmietnuť.
- Štát podniku poskytuje verejné statky, právo, infraštruktúru, prípadne rôzne formy podpory. Očakáva pritom riadne odvádzanie daní a plnenie ďalších povinností daných právnymi predpismi, zabezpečovanie zamestnanosti, pomoc pri rozvoji infraštruktúry, sponzorovanie verejnoprospešnej činnosti a pod. Moc štátu vyplýva z jeho právomoci vydávať právne predpisy a zo schopnosti prinútiť podnik k ich rešpektovaniu (Blažek, 2016).

Mikropodniky a malé a stredné podniky (MSP) sú podľa Európskej komisie (2020) hybnou silou európskeho hospodárstva, pretože tvorbou pracovných miest vytvárajú sociálnu stabilitu a hospodársky rast krajiny. Z tohto dôvodu patrí k prioritám EÚ podporovať potenciál podnikania a zlepšovať podnikateľské prostredie pre MSP.

„Podnik predstavuje základnú jednotku ekonomického systému, ako živý mechanizmus nachádzajúci sa v zložitých väzbách s rôznymi záujmovými skupinami. Podniky sa odlišujú tak spôsobom vzniku, spôsobom hospodárenia, ručením záväzkov a pod., avšak spoločným znakom všetkých podnikov je skutočnosť, že sa nachádzajú a pôsobia v istom podnikateľskom prostredí“ (Grman, Švikruhov, Kataníková, 2019, s. 51).

Nasledujúci obrázok č. 1 ilustruje mikro a makroprostredie podniku so všetkými jeho atribútmi, z ktorého je zrejma vnútorná a vonkajšia štruktúra podniku.

Zdroj: Ižová, 2017, s. 20

Obrázok 1 Mikro a makroprostredie podniku

MSP predstavujú podľa Bukovovej (2016, s. 158) „*veľmi dynamický segment podnikov, pretože ich charakteristickým rysom je flexibilita, čiže schopnosť adaptácie na neustále sa meniace podmienky podnikateľského prostredia. Typickou črtou MSP je aj ich regionálnosť – ich efekty popri celonárodných pôsobia a zostávajú v danom regióne – poskytujú danému regiónu zamestnanosť a ekonomické prínosy, často sponzorujú i charitatívnu činnosť*“

1.1.2 Podnikanie

Ižová, 2017 zaraďuje podnikanie v podstate k samostatným činnostiam, ide podľa nej o profesiu s vlastným spoločenským statusom (napríklad živnostník, stredný podnikateľ a podobne) a jej podmienky sú vymedzené určitými legislatívnymi normami. Nositeľom (vykonávateľom) tejto profesie je podnikateľ. Podnikanie je považované za dôležitú dynamickú silu trhovej ekonomiky. Má určité výhody (nezávislosť, autonómiu, možnosť vyššieho zárobku a iné) ale zároveň je náročné. Ižová (2017, s. 10) definuje podnikanie ako „ako nepretržitú, samostatnú, pod vlastným menom a na vlastnú zodpovednosť pravidelne sa opakujúcu činnosť podnikateľa, ktorej cieľom je zisk.“

Všeobecná tendencia posilňovania vplyvu faktorov vonkajšieho prostredia na prosperitu podniku, súvisiaca s neustále sa prehĺbujúcou deľbou práce a rastom kooperácie, sa stále významnejšie premieňa do vývoja teoretických konceptov nazerania na podnik (Blažek, 2016).

Európska komisia vo svojom dokumente The Commission's Green paper: Entrepreneurship in Europe (in Čiernik, 2021, s. 23) uvádza: „že podnikanie je stav mysle a proces vytvárania a rozvíjania ekonomickej činnosti spojením kreativity, inovácie a ochoty niesť riziko s kvalitným manažmentom v rámci novej alebo existujúcej organizácie“.

Podľa Papulu a kol. (2015) podnikanie potrebuje šikovné ruky, ale aj otvorenú myseľ, ktorá je vedená smädcom po poznaní a sú doň kladené vysoké očakávania. Je posudzované viac ako praktická a pragmatická činnosť s technickými, prírodnými, ekonomickými, právnymi a manažérskymi aspektami.

Ižová (2017) špecifikuje klasické podnikanie ako tradičné, konzervatívne podnikanie, ktorého podstata je maximálna výnosnosť zdrojov, riadenie výrobného procesu, vrátane vonkajších (pôžičky, protekcionizmus) a vnútorných faktorov (zvýšenie rentability a obnova sortimentu výrobkov). Naopak Inovatívne podnikanie spočíva vo vytvorení novinek - statkov (tovarov a služieb), technológii, nových metód organizácie výroby a riadenia.

Priebeh sprostredkovania kontinuity podniku je ovplyvňovaný rôznymi faktormi vonkajšieho prostredia podniku, ako aj internými činiteľmi v rámci podniku. Podnik musí flexibilne odpovedať na podmienky trhu a musí byť tiež zdatný reagovať na akékoľvek, či už kladné alebo záporné zmeny trhu. (Mošková, Bugarová, 2021)

Podnikanie na Slovensku podľa Čiernika (2021) nie je realizované iba na základe Obchodného zákonníka, ale aj na základe zákona č.455 /1991 Zb. živnostenského zákona v znení neskorších predpisov. Daná právna úprava ustanovuje vzťahy týkajúce podnikania na základe živnostenského oprávnenia a podmienky vykonávania na základe živnostenského oprávnenia.

Dnešná generácia je typická nástupom znalostnej ekonomiky a informačného veku, čo vyvoláva eskalovanie počtu začínajúcich podnikov a napomáha tak vytvoreniu pozitívneho ekosystému pre inovatívnu formu podnikania (Svetozarovová, Nastišin, 2020). Pretože pre MSP je typický fenomén samozamestnania alebo samostatnej zárobkovej činnosti, čiže ide o podnikanie fyzickej osoby, ktoré sa môže stať podstatou ich ekonomickej sebestačnosti (Bukovová, 2016).

Podnik je v priamych interakciách vo svojom vnútri (interné prostredie podniku, resp. mikroekonomické), ktoré má bezprostredný vplyv na vlastný vývoj, súčasne na jeho priebeh vplýva vonkajšie okolie (externé prostredie podniku, resp. makroekonomické) v mnohých oblastiach, hlavne medziľudských vzťahoch, finančných, informačných, materiálnych a podobne (Dobrovič, 2016).

Táncošová (2019, s. 169) píše, že *„úloha malých a stredných podnikov je v každej ekonomike významná a ako bolo v stati uvedené, ovplyvňujú svojou činnosťou veľkosť HDP, regionálneho HDP, podieľajú sa na tvorbe pridanej hodnoty významnou mierou, sú najväčším zamestnávateľom, sú schopné dynamicky reagovať na voľný priestor na trhu a pod. MSP na Slovensku tvoria viac ako 99 % podiel z celkového počtu podnikateľských subjektov, sú najvýznamnejším zamestnávateľom, poskytujú okolo 73 % pracovných príležitostí a na tvorbe pridanej hodnoty sa podieľajú cca 55 %, čo naznačuje ich veľký význam“*.

Podnikanie patrí podľa Vojtecha a Levického (2019b) k príťažlivej aktivite, pretože umožňuje svojich činností zapájať aj ostatných členov rodiny. Význam a prínos malých a stredných podnikov v ekonomike krajín je už dlhodobou reálnou záležitosťou.

1.1.3 Podnikateľ

Podnikateľom sa podľa Vojtecha a Levického (2019b) môže človek stať ekonomicky nezávislý, môže nadobudnúť spoločenské postavenie, získať pocit voľnosti a slobody a rozhodovať o vlastnej činnosti slobodne a samostatne.

Lorko (in Ižová, 2017, s. 17) charakterizuje podnikateľa nasledovne: *„podnikateľ je človek schopný rozpoznávať a využívať perspektívne podnikateľské príležitosti na trhu, má k dispozícii kapitál na investovanie a je priamo zainteresovaný na zisku. Úspech podnikateľa a podnikavého človeka závisí od jeho motivácie, vonkajšieho prostredia, ale tiež od toho ako vie podnikat' a ako vie uplatňovať podnikavý prístup. V tomto prípade hovoríme o osobných dispozíciách a predpokladoch človeka na podnikanie. Pri odbornej spôsobilosti existuje všeobecná spôsobilosť, jej súčasťou je podnikavosť, čiže schopnosť aplikovať podnikavý prístup“*.

Združenie podnikateľov Slovenska - ZPS je najstaršie slovenské podnikateľské združenie, ktoré háji prospech podnikateľov už od roku 1989. Snaží sa o dôrazné zníženie regulácie a prehľadné zákony. Rieši legislatívne problémy podnikateľov. Buduje priaznivý obraz podnikania a zlepšuje imidž podnikania u nepodnikateľskej verejnosti. Medzi ďalšie

aktivity združenia patrí vyhlasovanie rôznych podnikateľských súťaží a vedenie diskusií o dôležitých celospoločenských problémoch (ZPS, 2020).

1.1.4 Podnikateľské prostredie

Podnikanie prebieha v konkrétnom a reálnom prostredí, ktorého komplexný rámec predstavuje trhovú ekonomiku - trhovú mechanizmus. Efektívne podnikateľské prostredie tvorí podmienky pre dlhodobý udržateľný ekonomický rast a tým je základným predpokladom prosperity podnikania a zvyšovania konkurencieschopnosti Slovenskej republiky v medzinárodných kritériách (Ižová, 2017).

Stabilné a prosperujúce podnikateľské prostredie podľa Úradu vlády SR (2022) patrí medzi kľúčové úlohy vlády, pretože tvorí podmienky pre ekonomický a hospodársky rast. V rámci štátnej politiky je nutné pôsobiť na podnikateľské prostredie prostredníctvom skvalitňovania organizátorskej funkcie štátu ako rozvojom jednotlivých politík, tak ich účelnejšou a účinnejšou koordináciou.

Vo vývoji znalostnej a podnikavej ekonomiky môže verejný sektor správnym nastavením nástrojov regionálnej politiky a legislatívneho rámca zohrať veľmi dôležitú úlohu. Táto úloha môže okrem spomínaného byť daná aj participáciou verejného sektora pri kultivácii podnikateľského prostredia, ktorého stav je pre rozvoj podnikavej a znalostnej ekonomiky tiež veľmi podstatný (Červinka, Tykva, 2010).

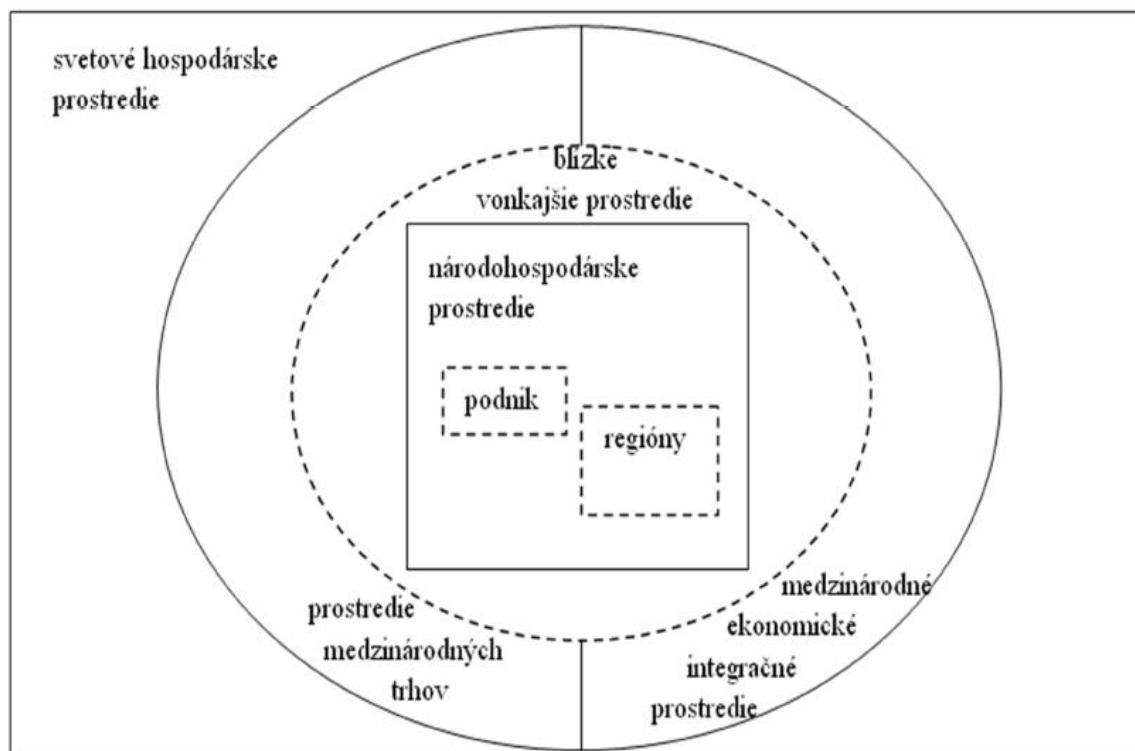
Podnikateľské prostredie prechádza dynamickým vývojom, kedy kvantitatívne aspekty spojené najmä s rastom spotreby dopĺňajú aj aspekty kvalitatívneho charakteru, ktoré vychádzajú z premeny samotného myslenia na úrovni jedincov i podnikateľských subjektov. Tradičné shareholderské poňatie podniku v jednoznačnom ciele maximalizácie zisku tak postupne nahrádza stakeholderské poňatie, ktoré viac zodpovedá zložitejšej štruktúrovanosti ekonomických systémov a previazanej zmene hodnôt. Uplatňuje sa nový prístup k poňatiu konkurencie v podnikateľskom prostredí. Ide o zásadný prvok pre vytvorenie systematickej metódy strategickej analýzy podniku ako nevyhnutného východiska pre validné strategické riadenie, ktoré je schopné reflektovať smerodajné trendy v rámci podnikateľského prostredia a využívať tieto poznatky pre úspech podniku.

Posúdenie stavu a trendov podnikateľského prostredia predvída nevyhnutnosť najprv prijať určitý náhľad na problematiku. Záujmovú veličinu v kontexte podnikového hospodárstva tvorí podnikateľský subjekt. Ten vykonáva činnosť uspokojovania potrieb vo vytváraní určitej hodnoty. Nedeje sa tak však v zameniteľných podmienkach všeobecného podnikateľského prostredia, ale v kontexte určitej trhovej štruktúry, determinovanej

konkurenciou. Konkurencia je tak významným činiteľom podnikateľského prostredia, predznamenávajúcim do istej miery jeho ďalší vývoj a pôsobenie aktuálnych trendov. Rovnako sa v dôsledku rozvoja hospodárskych podmienok mení aj uchopenie konkurencie z hľadiska strategického riadenia (Cenek, 2016).

V reálnych otázkach regionálneho rozvoja je úroveň podnikateľského prostredia závislá na komunikácii a stupni dôvery medzi všetkými prítomnými aktérmi (kúpyschopnosť miestnych obyvateľov, zastúpenie samosprávy, vízie podnikateľov, občianskych aktivistov) (Rusnák, Korec, 2020).

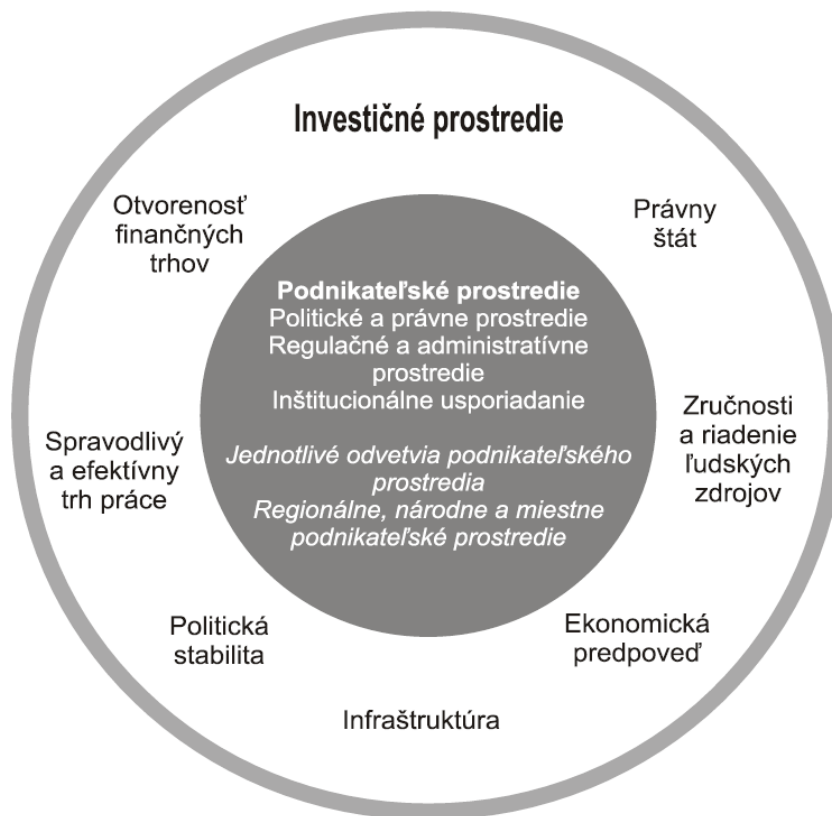
Globálne prostredie vytvára komplikovaný súbor vzťahov a väzieb. Obrázok 2 ilustruje okruh prostredia pre ekonomiky a podnik. (Kuzmišinová, 2013).

Zdroj: Kuzmišinová, 2013, s. 19

Obrázok 2 Prostredie pre ekonomiky a podniky

Podnikateľské prostredie je komplex politických, právnych, inštitucionálnych a právnych podmienok, ktoré ovplyvňujú podnikanie. Poňatie podnikateľského prostredia z hľadiska jeho komponentov je zobrazené znázornené na obrázku č. 3.

Zdroj: Kuzmišin, Kuzmišinová, 2015, s. 39

Obrázok 3 Štruktúra podnikateľského prostredia

„Aby podniky mohli naplno rozvinúť svoje funkcie, dosahovať primerané podnikové ciele a udržateľný rozvoj, potrebujú bezpečné podnikateľské prostredie s minimálnou úrovňou podnikateľských rizík. Preto je podrobná analýza bezpečného prostredia podnikateľských subjektov základným krokom uplatňovania stratégie plošného riešenia diferenciácie podnikov v špecifickom prostredí“ (Gozora, 2019 b, s. 46).

Podnikateľské prostredie sa vyznačuje všetkým, čo daný podnik obklopuje. Zahŕňame doň aj všetky inštitucionálne, právne, hospodárske, politické, etické, technologické a kultúrne podmienky, v ktorých sa uskutočňuje. Za kvalitné prostredie je posudzovaná situácia, kedy štát zodpovedajúcimi prostriedkami pomáha rozvoju podnikania a vytvára okolnosti pre jeho dlhodobý progres (Čabinová, Fedorčíková, Molčanová, 2020).

Krošláková (in Baráthová, 2015, s. 14) zaraďuje medzi základné parametre podnikateľského prostredia nasledovné: *„súkromné vlastníctvo a jeho ochrana - ochrana práv vlastníkov nakladať s majetkom podľa svojho uváženia vrátane práva na výnosy, resp. zodpovednosti za straty plynúce z vlastníctva alebo z podnikateľskej činnosti - ochrana slobody podnikania vrátane slobody vstupovať do zmluvných vzťahov s iným*

bez obmedzujúcich zásahov štátu - rýchla a účinná vymožitelnosť dodržiavania zmluvných záväzkov pri ich neplnení.

V podstate možno podnikateľské prostredie vymedziť ako výsledok hospodárskych politík implementovaných národnými vládami za účelom regulácie obchodu a interného vzostupu hospodárstva. Efektívne podmienky tak priamoúmerne pôsobia na množstvo zahraničných investícií vstupujúcich do krajiny, ako aj na množstvo novovzniknutých domácich podnikov (Karelová, 2016b).

Okolnosti podnikania majú vplyv aj na vnímanie podnikania ako takého, chápanie úrovne náročnosti vzniku a najmä realizácie podnikateľskej aktivity, ponímanie dostupnosti financovania, erudovanej pomoci a doplnkových služieb, nutnej infraštruktúry a iné (Pilková a kol., 2016).

Kľúčovou črtou podnikateľského prostredia je dynamickosť, čiže postupom času sa vyvíja a formuje. Jeho vývoj je závislý od stupňa rozvoja hospodárstva konkrétneho štátu, domácej aj zahraničnej politiky a od napĺňania politickej, ekonomickej stratégie a tvorby sociálneho rozvoja spoločnosti ako aj jednotlivcov (Bruothová, 2017).

„Súčasne podnikateľské prostredie spôsobuje, že efektívnosť a výkonnosť sa dostávajú do pozornosti každého podniku, ktorý má záujem o rozvoj a zvyšovanie svojej konkurencieschopnosti. Výkonnosť podniku je meraná jednak objemom výkonov a od toho odvodenou produktivitou práce, ale aj objemom pridanej hodnoty a od toho odvodenou produktivitou práce z pridanej hodnoty. Zvýšenie výkonnosti podniku je možné dosiahnuť dôslednou orientáciou na tri základne atribúty fungovania prevádzkovej základne: náklady, kvalitu a čas. Slovenské začínajúce malé a stredné podniky patria podľa prieskumu medzi najzraniteľnejšie a v najväčšej miere deklarujú nedostatok kapitálu, ako zásadnú prekážku v ich podnikaní“ (Jacková, Chodasová, 2017, s. 5).

Podľa Brtkovej (2019) je etické správanie predpokladom sily, úspešnosti a dlhodobého prežitia firmy v podnikateľskom prostredí. Je to danosť, tvoriaca prestíž a imidž a tiež formuje status firmy na trhu i vo verejnom povedomí.

Podľa Gozoru (2019a, s. 42) *„v snahe eliminovať krízové javy v hospodárskom prostredí manažmenty podnikov prijímajú úsporné opatrenia v investičnej činnosti, znižujú výrobné, organizačné a personálne štruktúry, ako aj opatrenia na eliminovanie odbytových problémov pri finalizácii poľnohospodárskych komodít. Vrcholové manažmenty podnikov prispôbujú svoje rozhodnutia hrozbám bezpečnostných rizík v podnikateľskom prostredí“.*

V širšej súvislosti sa o podnikateľskom prostredí dá povedať, že hovoriť, ide o súbor podmienok pre voľnú realizáciu hospodárskej činnosti. Často je s tým prepojený aj sústava poskytovania štátnej pomoci (Nováček, 2021).

1.2 Faktory ovplyvňujúce podnikateľské prostredie

Úspešnosť podnikania závisí v čoraz väčšej miere od vývoja podnikateľského prostredia. Analýza tohto prostredia je preto neoddeliteľnou súčasťou strategického manažmentu, ktorý má pre konkurencieschopnosť a dlhodobú perspektívu podniku úplne zásadný význam. Pri strategickej analýze podniku a samotnej realizácii stratégie je potrebné systematicky zohľadňovať stále väčší počet faktorov, pričom podiel faktorov, ktoré sú obsiahnuté vo vonkajšom prostredí podniku, trvale rastie (Blažek, 2016).

Podľa Bruothovej (2017) tvoria podnikateľské prostredie v komplexe interné a externé faktory. Interné majú konkrétne podniky pod vlastnou kontrolou, externé (politické, technologické sociálnokultúrne, ale hlavne ekonomické faktory, existujú nezávisle na vlastnej kontrole podnikateľských subjektov.

Mäkké podnikateľské faktory majú podľa Rusnáka a Koreca (2020) priamy vplyv na aktivitu podnikov a podnikateľov, ale nie sú exaktne merateľné, nakoľko sú predmetom subjektívneho hodnotenia konkrétneho podniku či podnikateľa.

Podľa Kovaleva (2017) sa v dnešnej dobe často diskutuje o pozitívnych, ale aj o negatívnych faktoroch, opatreniach, rozhodnutiach, ktoré ovplyvňujú podnikateľské prostredie v jednotlivých krajinách.

Faktory, ktoré negatívne ovplyvňujú podnikateľské prostredie na Slovensku je možné podľa Klučku a kol. (2022, s. 48 – 49) rozdeliť do dvoch kategórií:

Uvádzame činitele negatívne vplývajúce na podnikateľské prostredie v SR a k nim sú priradené náležité opatrenia na zlepšenie podmienok.

„Externé činitele:

- *Daňové zaťaženie podnikania*
  - ✓ *zníženie dane z príjmu právnických osôb,*
  - ✓ *znižiť odvody zamestnávateľov za zamestnancov.*
- *Registrácia, podávanie správ a ďalšie administratívne prekážky*
  - ✓ *skrátiť čas registrácie nového podniku,*
  - ✓ *znižiť administratívnu záťaž zjednodušením obchodných zákonov,*

- ✓ *dobudovať národný elektronický komunikačný systém medzi podnikmi.*
- *Zákonnosť legislatívy a frekvencia zmien zákonov*
  - ✓ *prijímať komplexné zmeny v rámci obchodných zákonov,*
  - ✓ *neopravovať jednotlivé časti.*
- *Transparentnosť a prístupnosť verejných súťaží a zákaziek*
  - ✓ *prijímať zákony, ktoré aktívne zvyšujú transparentnosť verejného obstarávania,*
- *Dostupnosť kvalifikovanej pracovnej sily*
  - ✓ *prijímať opatrenia v oblasti vzdelávania zvyšujúce praktické zručnosti absolventov.*
- *Flexibilita pracovného práva, pracovné povinnosti*
  - ✓ *zrevidovať zákonník práce a odstrániť prekážky flexibility zamestnania.*
- *Cena kvalifikovanej práce*
  - ✓ *vziať do úvahy príspevok národnej minimálnej mzdy.*
- *Slabá dostupnosť rizikového kapitálu (investori)*
  - ✓ *umožniť zahraničnému rizikovému kapitálu prístup na domáci trh,*
  - ✓ *umožniť domácim obyvateľom investovať do podnikov prostredníctvom rizikového kapitálu.*
- *Slabá dostupnosť kvalifikovaných mentorov*
  - ✓ *rozšíriť sieť konzultačných aktivít pre začínajúcich podnikateľov.*
- *Slabá dostupnosť klasického financovania*
  - ✓ *zvýhodniť finančné inštitúcie, ktoré požičiavajú kapitál podnikateľom podľa ročného objemu.*
- *Konkurenčné podnikateľské prostredie*
  - ✓ *zvýhodňovať tie spoločnosti, ktoré investujú do výskumu a vývoja.*
- *Kúpna sila slovenských zákazníkov*
  - ✓ *tlačiť na zvyšovanie miezd zamestnancov zvyšovaním pridanej hodnoty ich práce.*
- *Platobná disciplína zákazníka*
  - ✓ *aktívne monitorovať a sankcionovať tých, ktorí neplatia faktúry včas.*

Interné faktory:

- *Fluktuácia zamestnancov*
  - ✓ *implementácia vernostných programov pre zamestnancov.*
- *Nižšie investície do rozvoja dopravcov a zamestnancov*
  - ✓ *vyvinúť komplexné programy školenia zamestnancov.*
- *Investovanie mladých podnikateľov do vlastného rozvoja*
  - ✓ *pozvať externe zabezpečených odborníkov na školenie riadiacich pracovníkov“*

Konkurencieschopnosť ako faktor hodnotenia podnikateľského prostredia

Konkurencieschopnosťou chápeme dispozíciu ekonomického subjektu presadiť sa v hospodárskej súťaži s obdobnými ekonomickými subjektmi. Dá sa skúmať na rôznych stupňoch a na základe toho diferencujeme konkurencieschopnosť krajín, regiónov, odvetví, podnikov, alebo produktov. Na makroekonomickej úrovni ide konkurencieschopnosť národnú (ako kľúčový činiteľ, ovplyvňujúci zahraničných investorov) (Fabová, 2015).

Podľa Čabinovej, Fedorčíkovej a Molčanovej (2020) konkurencieschopnosť definuje Svetové ekonomické fórum ako súbor inštitúcií, politik a faktorov rozhodujúcich o stupni produktívnosti štátu.

Vplyv pandémie Covid-19 na podnikateľské prostredie

Podnikanie je podmienené rozličnými faktormi. Pandémia COVID-19 vo vysokej miere ovplyvnila podnikateľskú činnosť subjektov na Slovensku. Zásadná zmena sa dotkla hlavne daňovej oblasti a účtovníctva. Ochorenie COVID-19 bolo Organizáciou pre hospodársku spoluprácu a rozvoj v roku 2020 označené za najzávažnejšiu aktuálnu krízu verejného zdravia a ekonomických kríz. Vážne narušila stabilitu svetového systému, hlavne podnikateľského prostredia. Prejavila sa rapídny poklesom dopytu a enormným nárastom nákladov. Dôvodom tohoto kolapsu je aj snaha jednotlivých krajín zamedziť rozširovaniu vírusu prostredníctvom opatrení. Väčšina podnikateľských subjektov nebola pripravená a prispôbená takýmto prudkým zmenám prostredia a tak sa ocitli v zraniteľnom postavení. Negatívne dopady sa prejavili aj na **pracovno-právnych vzťahoch**, nakoľko mnohí zamestnanci v dôsledku koronakrízy ukončili museli ukončiť pracovný pomer (Čiernik, 2021).

Medzi ďalšie faktory, ovplyvňujúce podnikateľské prostredie podľa SBA (2021) patria :

- Početnosť MSP - početnosť malých a stredných podnikov patrí medzi základné kvantitatívne ukazovatele charakterizujúce stav sektora MSP
- Vznik a zánik podnikateľských subjektov
- Rodová a veková štruktúra FO - podnikateľov
- Zamestnanosť MSP
- Ekonomické ukazovatele MSP
- Legislatívne prostredie – kvalita zákonov a noriem, ktoré upravujú podnikanie
- Zahraničný obchod MSP

1.3 Všeobecná charakteristika podnikateľského prostredia na Slovensku a v okolitých krajinách

Za účelom uvedenia do problematiky stručne opíšeme vývoj a podmienky, ktoré charakterizujú súčasné podnikateľské prostredie Slovenskej republiky a Európskej únie.

1.3.1 Slovenská republika

Rok 2020 bol podľa materiálu Správa o stave podnikateľského prostredia v Slovenskej republike zo dňa 14. apríla 2021 z mnohých aspektov bezprecedentný. Kľúčovými medzinárodnými témami, ktoré vplývali aj na podnikateľské prostredie SR boli Brexit a prezidentské voľby v USA, avšak najfrekvencovanejšou témou bola pandémia COVID-19 a v domácom prostredí to boli parlamentné voľby 2020 (MH SR, 2021a).

Podľa Nováčka (2021) sa podnikateľské prostredie na Slovensku často mení a to z dôvodu prijímania právnych predpisov, čo enormne narúša stabilitu podnikateľského prostredia, ktorá je jedným z kľúčových faktorov investorov so záujmom realizovať investičný zámer na Slovensku.

V zmysle právnej úpravy na Slovensku od roku 1991 (Obchodný zákonník a živnostenský zákon) vymedzujú podnikanie tri základné organizačno-právne formy: podnikanie na základe živnostenského oprávnenia, obchodné spoločnosti a družstvo. Čo sa týka štruktúry hospodárskej činnosti, ide o 642 veľkých podnikov (s počtom 250 a viac zamestnancov), 2 740 stredných podnikov (s počtom 50 -249 zamestnancov), 13 941 malých podnikov (s počtom 10-49 zamestnancov), 580 940 mikropodnikov (s počtom 0-9 zamestnancov) Čiernik, 2021).

Vláda SR sa podieľa kľúčovým podielom vplyvu na úroveň podnikateľského prostredia. Od 1.1.2017 je v platnosti zákon o podpore MSP č. 290/2016 Z. z., ktorý vymedzuje legislatívny rámec pre podporu MSP. Upravuje podmienky týkajúce sa obchodného registra, znižovania administratívnej záťaže podnikateľov a súdov pri registrácii obchodných spoločností a iné, rieši stratégiu hospodárskej politiky sa zameriava na kľúčovú oblasť, t.j. rozvoj podnikateľskej činnosti (Vojtech, Mižičková, Levický, 2019).

V nasledujúcej tabuľke č. 1 uvádzame prehľad vzniknutých obchodných spoločností v období 2017 až 2021.

Tabuľka 1 Prehľad obchodných spoločností, ktoré boli založené v rokoch 2017 – 2021

Právne formy obchod. spoločností	2017	2018	2019	2020	2021
Akciová spoločnosť	219	203	180	193	58
Spoločnosť s ručením obmedzeným	19 816	19 728	20 574	18 967	5 810
Verejná obchodná spoločnosť	65	13	6	6	5
Komanditná spoločnosť	75	69	50	40	12
Jednoduchá spoločnosť na akcie	55	65	58	82	26
Družstvo	68	80	63	43	17
Zahraničné právnické osoby	20	20	21	19	6

Zdroj: Čiernik, 2021, s. 34 – 35

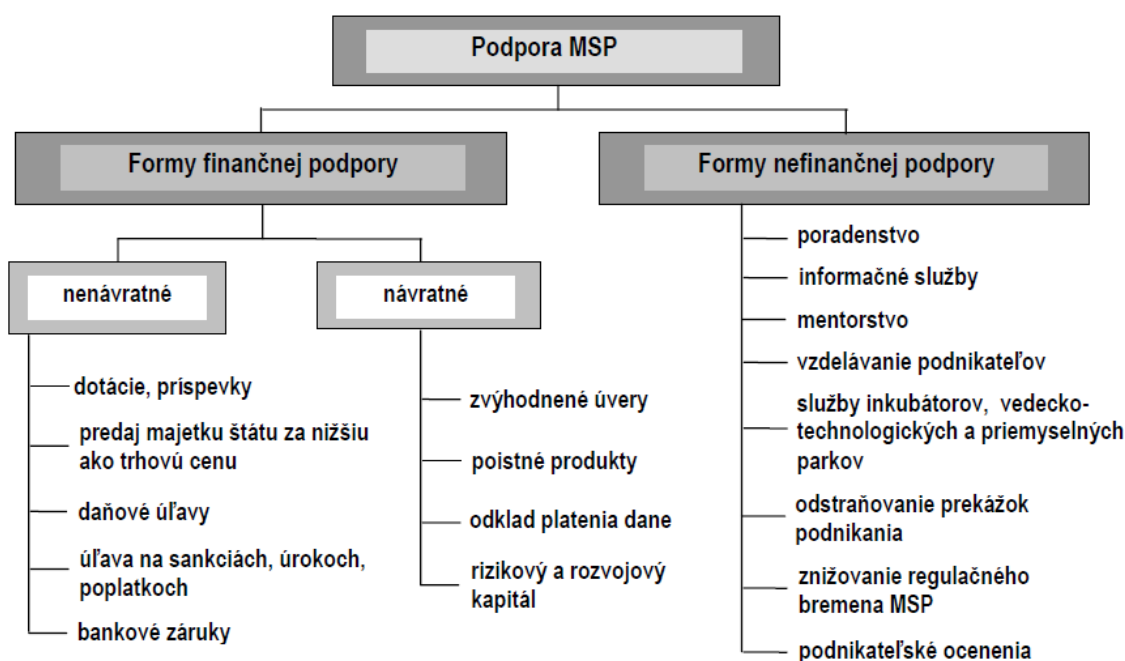
Pre podrobnejšie priblíženie situácie uvádzame v ďalšej tabuľke č. 2 aj medzioročný rozdiel početnosti podnikateľských subjektov na Slovensku

Tabuľka 2 Počet aktívnych podnikateľských subjektov podľa veľkostných kategórií (2019 a 2020)

Veľkostné kategórie	Rok 2020		Rok 2019		Rozdiel
	Početnosť	V %	Početnosť	V %	
Mikropodniky (0-9)	580940	97,58%	577827	96,9%	+3113
Malé podniky (10-49)	13491	1,96%	14601	2,4%	-1110
Stredné podniky (50-249)	2740	0,37%	2943	0,5%	-203
Veľké podniky (205 a viac)	642	0,08%	671	0,1%	-29
Spolu malých a stredných podnikov	597171	99,9%	595371	99,9%	+1800
Spolu podnikateľských subjektov	597813	100%	596042	100%	+1771

Zdroj: Mošková, Bugarová, 2021, s. 6

Horvátová, Gregová, Hrašková (2020) hodnotia systém podpory MSP zo strany štátnych inštitúcií ako relatívne komplexný, ale zároveň komplikovaný, pretože je realizovaný prostredníctvom vysokého počtu inštitúcií, a medzi ktorými sú vytvorené zložité väzby. Na upresnenie špecifikujeme na nasledovnom obrázku č. 4 základné členenie foriem podpory podnikania na Slovensku.

Zdroj: Horvátová, Gregová, Hrašková, 2020, s. 52

Obrázok 4 Schéma nástrojov podpory podnikania

Podľa prieskumov sa slovenskí podnikatelia zhodujú na fakte, že kvalita podnikateľského prostredia na **Slovensku** v ostatnom období rokov 2014 až 2018 minimálne stagnovala, uvádzajú Klučka a kol. (2022). Hodnotia to ako pozitívum v porovnaní s doposiaľ existujúcim negatívnym trendom značného zhoršovania podnikateľského prostredia v rokoch 2008 až 2013.

Kritický je aj postoj slovenských zamestnávateľov, čo sa týka kvality vzdelávania, nakoľko súčasný systém nezodpovedá potrebám trhu práce. Ako problematické hodnotia podnikatelia prostredie právnych predpisov, čo negatívne vplyva na konkurencieschopnosť. Ku kľúčovým problémom patria tiež vysoké ceny energie, značná miera korupcie, preťaženie súdov, nedostačujúcu infraštruktúru, hlavne dopravnú ale aj iné. Nasledujúca tabuľka č. 3 zahŕňa schválené reformy na zlepšenie podnikateľského prostredia na Slovensku priebežne v období od roku 2009 do roku 2019.

Tabuľka 3 Schválené reformy na zlepšenie podnikateľského prostredia na Slovensku

Kategória	Charakteristika reformy
Vymáhanie zmlúv	Uľahčenie vymáhania zmlúv implementáciou elektronického procesu.
	Uľahčenie vymáhania zmlúv prijatím nového kódexu občianskeho súdneho konania ako súčasti postupov riadenia prípadov používaných na súde. Vymáhanie zmlúv sa uľahčilo aj znížením poplatkov za výkon rozsudku.
	Uľahčenie vymožitelnosti zmlúv prijatím niekoľkých dodatkov k občianskemu súdnemu poriadku, ktorých cieľom je zjednodušiť a urýchliť konanie a obmedziť prekážky strán vo veci.
Platenie daní	Zníženie nákladov na daň z motorových vozidiel a platenie dane z nehnuteľností bolo menej nákladné a uľahčené
	Zjednodušenie platenia daní spoločností zavedením systému elektronických platieb DPH - znížilo náklady na platenie daní znížením sadzby dane z príjmu právnických osôb a oslobodením odvodov za zdravotné poistenie.
	Zvýšenie daní pre firmy zvýšením sadzby dane z príjmu právnických osôb a úpravou hodnôt ocenenia pôdy.
	Uľahčenie platenia daní spoločnostiam zavedením elektronického podania a platenia príspevkov na sociálne zabezpečenie a zdravotné poistenie
Začatie podnikania	Zjednodušenie procesu začatia podnikania zavedením súdnej registrácie v obchode.
	Začatie podnikania bolo sťažené zavedením nového postupu založenia spoločnosti s ručením obmedzeným.
	Uľahčenie začatia podnikania zrýchlením spracovania žiadostí na jednotnom kontaktnom mieste pre obchodné licencie, registráciu dane z príjmu a registrácie zdravotného poistenia.
Získanie kreditu	Uľahčenie začatia podnikania prostredníctvom jednotného kontaktného miesta, ktoré zlúčilo 4 postupy do 1 a znížilo náklady.
	Vylepšený prístup k informáciám o kredite vykazovaním údajov o platbách kreditu od maloobchodných predajcov automobilov
	Zdokonalenie informačného systému o úveroch implementáciou nového zákona o ochrane osobných údajov.
Získavanie zamestnancov	Vylepšenie úverového informačného systému tým, že zákon zaručuje právo dlžníkov nahliadnuť do vlastných údajov.
	Zníženie maximálnej kumulatívnej doby trvania zmlúv na dobu určitú, opätovne sa zaviedla požiadavka pri ukončení pracovného pomeru, opätovne sa zaviedla povinná mzda pre pracovníkov, ktorí sú v spoločnosti viac ako 2 roky a zvýšila sa minimálna mzda.
	Predĺženie maximálnej doby platnosti zmlúv na dobu určitú, vylúčili sa požiadavky na oznamovanie tretím stranám v prípade prepúšťania z dôvodu nadbytočnosti a znížili sa náklady na nadbytočnosť.
Riešenie insolvencie	Znížila sa maximálna doba platnosti zmlúv na dobu určitú.
	Vylepšenie insolvenčného procesu predefinovaním úloh alebo právomocí veriteľov a správcov, posilnením práv zabezpečených veriteľov a predefinovaním pravidiel pre konkurzné konanie
Cezhraničný obchod .	Skrátenie času cezhraničného obchodovania zavedením viacerých elektronických systémov pre colnú správu

Zdroj: Klučka a kol., 2022, s. 43 - 45

Od 1. 1. 2019 platí na Slovensku novela zákona o verejnom obstarávaní, ktorá v tejto oblasti priniesla značné pozitívne zmeny (Pohorelá, 2019).

Situácia v oblasti podnikateľského prostredia si podľa MH SR (2021b) vyžaduje pokračovanie v konvergenčnom procese slovenskej ekonomiky za účelom jeho zlepšenia. Zefektívňovanie je potrebné hlavne v oblastiach administratívneho, finančného a regulačného charakteru. Aktuálna zložitosť právnych predpisov, kedy je na Slovensku účinných viac ako 750 zákonov, si vyžaduje aktívne a systematické iniciatívy smerujúce k zmene. Čiastočný prelom v postupnom zlepšovaní zaznamenali podnikatelia zavedením Antibyrokratických balíčkov (prvý v júni 2017 s 35 opatreniami, druhý v máji 2018 s 23 opatreniami a 5 analýzami a tretí vo februári 2019 s 37 opatreniami, spolu 94 opatrení) definovali ročnú úsporu takmer 95 mil. eur. Z balíčkov I. až III. bolo ku koncu roka 2020 celkovo splnených 70 opatrení, sedem opatrení je v plnení a 17 opatrení je nesplnených. Od 21. 07. 2020 vstúpil do platnosti zákon č. 198/2020 Z. z., upravujúci určité zákony v súvislosti so zlepšovaním podnikateľského prostredia, v súvislosti s pandémiou COVID-19 (ide o 115 opatrení v kompetencii rezortu hospodárstva, pod názvom „Lex Korona“). Určité nástroje na zlepšenie boli schválené uznesením vlády SR č. 400/2020, na ktorom sa podieľalo až 10 ministerstiev a viacero ústredných orgánov štátnej správy, čo svedčí o vysokej prioritě týchto opatrení. Ich prínos predpokladá úsporu cca 100 miliónov eur ročne pre slovenských podnikateľov. Koncom roka 2020 MH SR predstavilo ďalší balík so 469 návrhmi opatrení na zlepšenie podnikania. Zatiaľ čo v minulosti bolo priemerne prijatých približne 100 opatrení za 3 roky, ambíciou MH SR do budúcnosti je každoročne predkladať minimálne 100 opatrení na zníženie administratívnej záťaže podnikateľov (MH SR, 2021b).

Predpokladaný vývoj reforiem ovplyvňujúcich ekonomickú výkonnosť Slovenska v Pláne obnovy podľa Ministerstva financií SR v dlhodobom horizonte je, že do roku 2040 dosiahne vplyv minimálne 5,3 % HDP. Najvyšší progres reforiem je očakávaný v oblasti vzdelávania a zmeny vo vede, výskume a inováciách. Cca tri štvrtiny ekonomických prínosov majú pochádzať z oblasti ľudského kapitálu a asi štvrtinu pripisujú v budúcnosti ostatným opatreniam, ktoré sú orientované hlavne na nekorupčné a konkurencieschopné podnikateľské prostredie, na podporu stabilného rastu investícií v sektore MSP (MF SR, 2021).

1.3.2 Európska únia

Podnikateľské prostredie je v súčasnej dobe tvorené z legislatívy Európskej Únie (EÚ) a 27 členských krajín EÚ. Pre podnikateľov je kľúčové, aby legislatíva, tvoriaca rámec pre podnikateľské prostredie v celej EÚ, rešpektovala základnú podmienku o odstraňovaní

bariér v pohybe 4 základných ekonomických slobôd – slobody pohybu, pracovných síl, tovaru a kapitálu služieb (Čabinová, Fedorčíková, Molčanová, 2020).

Podľa Valdisa Dombrovskisa (in EurópskeNoviny.sk, 2018), ktorý je podpredsedom Európskej komisie pre finančnú oblasť, sa investori z EÚ nemôžu spoliehať na bilaterálne investičné zmluvy v rámci EÚ, pretože sú nezákonné a často sa prekrývajú s pravidlami EÚ v kontexte jednotného trhu, čím spôsobujú diskrimináciu investorov z EÚ.

Najdôležitejšie zmeny, ktorými EÚ ovplyvnila v ostatnom období podnikanie prostredníctvom nariadení a smerníc, podľa Pohorelej (2019) priniesli:

- Smernica o boji proti oneskoreným platbám (2011/7/EÚ z 16. 2. 2011) – obmedzenie zmluvných lehôt splatnosti na 60 kalendárnych dní;
- Smernica o verejnom obstarávaní (2014/24/EÚ z 26. 2. 2014) - otvorenie trhu verejného obstarávania pre všetky hospodárske subjekty, nový postup verejného obstarávania, a to tzv. inovatívne partnerstvá;
- GDPR - Nariadenie o ochrane osobných údajov (2016/679 - s účinnosťou od 25. 5. 2018 pre všetky členské štáty EU – obsahuje jednotné pravidlá ochrany a bezpečnosti;
- Smernica o spoločnom systéme DPH (2006/112/ES z 28. 11. 2006) – zmena od marca 2019 - konkrétne opatrenia potrebné na zjednodušenie pravidiel týkajúcich sa DPH pri elektronickom (online) predaji tovarov;
- Jednotný digitálny trh - Stratégia digitálneho jednotného trhu, ktorej cieľom je vytvoriť úplne prepojenú Európu – napr. zrušenie poplatkov za roaming (od 15. júna 2017 pri používaní mobilu v rámci EÚ platia rovnaké ceny za hovory či SMS ako doma).

1.3.3 Vyšehradská skupina

V4 - je neformálne zoskupenie 4 stredoeurópskych krajín – Slovenskej republiky, Českej republiky, Maďarska a Poľskej republiky, teda krajín s rovnakými socioekonomickými, hospodárskymi a kultúrno-historickými hodnotami. Toto zoskupenie poskytuje priestor pre posilňovanie koordinačného a konzultačného mechanizmu so zámerom zdieľať spoločné pomery, pozície a stanoviská v prioritných otázkach zahraničnej a európskej politiky, regionálneho rozvoja, ekonomickej a kultúrnej kooperácie.

V nadväznosti na zmeny po roku 1989 sa tri stredoeurópske krajiny (ČSFR, Poľsko, Maďarsko) dohodli na úzkej spolupráci ktoré deklarovali „*obnovenie štátnej suverenity, elimináciu pozostatkov totalitného systému, vybudovanie parlamentnej demokracie,*

vytvorenie moderného trhového hospodárstva, plné zapojenie sa do európskeho politického, bezpečnostného, hospodárskeho a právneho systému“. Po vzniku samostatnej Slovenskej republiky a Českej republiky v roku 1993 došlo k transformácii zoskupenia na štvorstrannú V4. Regionálna spolupráca V4 zjednocuje hlavne sektorové (rezortné) politiky (energetiku, infraštruktúru, hospodárstvo, digitalizáciu a inovácie, kultúrnu oblasť, cezhraničnú spoluprácu). Každoročnú spoluprácu zoskupenia na základe programov predsedníckej krajiny koordinujú ministerstvá zahraničných vecí a národní vyšehradskí koordinátori (MZVEZ SR, 2022). Cieľom V4 je spolupráca na mnohých úsekoch spoločného záujmu v rámci celoeurópskej integrácie a taktiež prispievať k vybudovaniu európskej bezpečnostnej architektúry založenej na efektívnej, komplementárnej a vzájomne posilňujúcej spolupráci a koordinácii v rámci existujúcich európskych a transatlantických inštitúcií, za účelom stabilizácie v stredoeurópskom regióne (MIRRI SR, 2020).

Na základe prieskumu OECD, ktorý bol orientovaný hlavne na dopady pandémie COVID-19 na oblasť malých stredných podnikov a bol realizovaný v 60 rôznych krajinách, boli výsledky nasledovné:

V Českej republike bol zaznamenaný výrazný pokles hlavne v oblasti dopravy, konkrétne ide o prepravu osôb, čo bolo spôsobené opatreniami v obmedzení mobility za účelom zabránenia ďalšiemu šíreniu pandémie. Najväčší pokles sa týkal prepravy v železničnej doprave kedy v roku 2020 v prvom kvartály klesol medziročne počet prepravených osôb o 8116 osôb v porovnaní s rokom 2019 a v druhom kvartály o 24026, čo tvorí až 48% pokles v Českej republike (Mošková, Bugarová, 2021).

Ekonomický rozvoj krajín V4 je od jej vzniku charakteristický dynamickou integráciou do svetového hospodárstva. Pred jej vznikom boli obchodné kontakty v rámci hospodárstva obmedzené a súkromné podnikanie bolo zriedkavé. Podnikateľské prostredie V4 výrazne zmenilo podmienky a kvalitu podnikateľskej činnosti na prosperujúce, stabilizovalo sa a vykazovalo dynamický nárast. Pre obdobie 90. rokov bola typická privatizácia, liberalizácia a deregulácia. Obdobný vývin prevládal vo V4 aj na prelome tisícročí, najmä opätovná privatizácia a opätovná deregulácia. Status podnikateľa nebol stále priaznivý. Prvé pozitívne zmeny kvalitnejšieho podnikateľského prostredia a konkurencieschopnosti štátov V4 nastali začiatkom 21. storočia, a to hlavne zásluhou zjednocujúcej daňovej reformy. Pred vstupom do Európskej únie mali krajiny V4 konkurenčnú výhodu oproti ostatným členom v podobe pomerne nízkej podnikovej dane z príjmu. V Maďarsku to bolo 17,7 %, na Slovensku a Poľsku 19 % a v Českej republike

28 %.⁴ Spoločným cieľom V4 bola v tom čase snaha zabrániť harmonizácii tejto dane medzi všetkými členmi EÚ. Problematické však boli oblasti vysokej nezamestnanosti, regionálnych rozdielov, slabá infraštruktúra a politická i právna nestabilita, vysoké administratívne, vymožitelnosť práva, nestabilita zákonov, nefunkčný súdny systém a korupciu. Svetová banka označila v roku 2009 Slovenskú republiku za krajinu s najvyššou úrovňou konkurencieschopnosti s najlepším podnikateľským prostredím z V4. V období rokov 2006 – 2016 sa pozícia Slovenska prepadla o 31 priečok a pozícia Maďarska o 25. Taktiež sa oslabil pozícia Českej republiky, jediné Poľsko zaznamenalo zlepšenie (Karelová, 2016b).

Česko je relatívne prosperujúca krajina, avšak jej trhovú ekonomiku je závislá od vývozu (s cca 80%-ným podielom – ide prevažne o vývoz automobilov). Rok 2017 bol pre ČR priaznivý, nakoľko miera rastu jej HDP dosiahla najvyššiu úroveň 4,5 % a zároveň dospela k najnižšej nezamestnanosti v EÚ - 2,8%. Od roku 2004 je členským štátom EÚ, ale bez vstupu do eurozóny. K hlavným systémovým ekonomickým problémom patria rýchlo starnúca populácia, nedostatočná kvalifikovanosť zamestnancov, nepostačujúci vzdelávací systém, financovanie dôchodkového a zdravotného systému a iné (Hudáková, Masár, Brezina, 2019).

V **Maďarsku** od roku 2010 zaviedla vláda viaceré hospodárske politiky na udržanie fiškálnej rovnováhy, ako aj šesťročný plán zvýšenia miezd na zvýšenie spotreby domácností. Ekonomický progres je závislý na vývoze, čo predstavuje riziko v situáciách s náporom na vonkajšie trhy. Maďarský verejný dlh je stále vysoký v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ v strednej Európe. Zaviedli zníženie daní z potravín a služieb, zníženie dane z príjmov fyzických osôb zo 16% na 15% a zavedenie jednotnej 9% podnikateľskej dane pre malé a stredné podniky a veľké spoločnosti, čo podporilo dočasne rast HDP. Najzávažnejšími hospodárskymi problémami sú korupcia, nedostatok pracovných síl v dôsledku demografického poklesu a migrácie, chudoba vo okrajových regiónoch a hlavne veľká závislosť na dovoze ruských energetických surovín.

Poľská republika zastáva šiestu pozíciu v ekonomickom rebríčku EÚ a už relatívne dlhé obdobie je považovaná za krajinu s priaznivým podnikateľským prostredím. Politika krajiny má makroekonomický charakter a ako najväčší príjemca rozvojových fondov EÚ s cyklickou alokáciou tak podlieha výrazným vplyvom na hospodársky rast krajiny. Ekonomike sa v rokoch 2014 – 2017 darilo relatívne dobre (3%-ný nárast HDP) vďaka prosperiteľskej orientácii. V roku 2015 spôsobili určité obchodné obmedzenia v zahraničí (poisťovníctvo, bankovníctvo, energetika a i.) útlm a zníženie atraktivity

pre zahraničných investorov. Poľsko čelí systémovým hospodárskym problémom v podobe nedostatočnej cestnej a železničnej infraštruktúry, nepriaznivého podnikateľského prostredia, vládnej byrokracie a zaťažujúcej daňovej sústavy pre podnikateľov (Hudáková, Masár, Brezina, 2019).

V súčasnosti sú všetky krajiny V4 zaradené medzi priemerne hodnotené podnikateľské prostredia.

1.3.4 Rakúsko

Pozícia **Rakúska** je v socio-ekonomickej oblasti z medzinárodného pohľadu relatívne silná, s dobrou hospodárskou výkonnosťou a vysokou konkurencieschopnosťou, s efektívnym a flexibilným sociálnym systémom, stabilnými štandardmi a relatívne spravodlivým prerozdeľovaním príjmov. Efektivita rakúskych inštitúcií a prispôsobivosť meniacim sa podmienkam prispieva k nadpriemernému rastu hospodárstva z dlhodobého hľadiska. Rakúsko je región dynamický s pozitívnym obrazom pre investorov. Ekonomiku charakterizujú silné sociálne partnerstvá, kvalitné pracovno-právne vzťahy a kolektívne zmluvy. K závažným problémom však patrí už dlhodobý trend nízkej aktivity starších ľudí a nutnosť reformy vzdelávacieho systému. Výška daní už dosahuje strop, čiže možnosti ďalšieho daňového zaťažovania by už znamenali zníženie atraktivity pre investorov s negatívnym dopadom na hospodársku výkonnosť. Rakúsko z finančného pohľadu vyvíja snahu o lepší prístup k alternatívnym zdrojom financovania (Klučka a kol., 2022).

Portál Advantage Austria (2022a) uvádza 5 dôvodov, ktoré Rakúsko ako najglobalizovanejšiu krajinu zaraďujú k atraktívnym štátom z hľadiska podnikateľského prostredia:

- *„Atraktívny trh, pretože patrí k najbohatším krajinám EÚ, spotrebitelia sa vyznačujú veľmi vysokou kúpnu silou a spoločnosti sú tiež dobrými odberateľmi a obchodnými partnermi, Rakúsko je zaujímavým trhom pre medzinárodné spoločnosti.*
- *Ideálna poloha - centrálna poloha Rakúska na rozhraní dôležitých dopravných trás umožňuje optimálny prístup na trh. Rakúsko predstavuje východiskový bod pre vysoko kúpyschopné trhy DACH regiónu (DACH = Nemecko, Rakúsko a Švajčiarsko) alebo môže byť bránou pre celú oblasť EÚ.*
- *Stabilita a bezpečnosť - nadnárodné spoločnosti profitujú z veľmi vysokej úrovne politickej stability, právnej bezpečnosti a osobnej bezpečnosti. Transparentnosť a predvídateľnosť politiky sú ďalšie dôležité kvalitatívne faktory.*

- *Kvalifikovaní odborníci - v Rakúsku je vynikajúci duálny vzdelávací systém, kombinujúci teóriu a prax, čiže školské ako i učňovské vzdelanie, ktoré je dôležitým faktorom pre vysokú produktivitu a prakticky orientované vzdelávanie.*
- *Najlepšia infraštruktúra a dynamická startupová scéna - Rakúsko ponúka vynikajúcu telekomunikačnú infraštruktúru ako i veľa coworking priestorov so širokou ponukou rôznych podujatí, ktoré sú pre množstvo spoločností optimálnou networkingovou platformou ako i miestom pre dialóg v oblasti inovácií“ (Advantage Austria. 2022b).*

Rakúske obchodné právo ponúka viaceré možnosti – právne formy podnikateľského subjektu:

- Organizačná zložka (Niederlassung)
- Spoločnosť s ručením obmedzeným (GmbH – Gesellschaft mit beschränkter Haftung)
- Akciová spoločnosť (Aktiengesellschaft)
- Verejná obchodná spoločnosť (Offene Handelsgesellschaft)
- Komanditná spoločnosť (Kommanditgesellschaft, KG)
- Tichá spoločnosť (Stille Gesellschaft)
- Registrovaná zárobková spoločnosť (Eingetragene Erwerbsgesellschaft, EEG)
- Združenie (Gesellschaft nach bürgerlichem Recht, GesbR)
- Družstvo –spoločenstvo (Genossenschaft)

Štrba (2021) upozorňuje, že podľa predbežných údajov štatistického úradu Statistik Austria v roku 2020 v Rakúsku ohlásilo bankrot 3155 podnikov, v roku 2019 ich bolo viac než 5000. Podľa zaužívaných kritérií je spoločnosť platobne neschopná, ak je 90 dní v omeškaní, alebo s vysokou pravdepodobnosťou nebude schopná plniť svoje platobné povinnosti. Hlavným problémom je z nemožnosť presne špecifikovať potenciálne bankroty z príčin spôsobených koronakrízou, čo by spôsobili neobjektívnosť posudzovania.

1.3.5 Ukrajina

Ukrajina je považovaná za dôležitého ekonomického partnera (z dôvodu tranzitu energonosičov a dodávky komodít z oblasti surovínovej základne, s veľkým prírodným bohatstvom a pod.). S blízkou kultúrnou príbuznosťou a vzájomnou geografickou previazanosťou znamená Ukrajina pre SR hodnotný potenciál k spolupráci. Slovensko môže znamenať dôležitú funkciu pri premostení Ukrajiny do európskeho prostredia. Podľa portálu organizácie Družba Slovensko – Ukrajina (2017) je „*stratégia podpory cezhraničných obchodných a podnikateľských aktivít postavená na podpore servisnými*

službami, ktoré eliminujú náročnosť vstupu na trhy mimo európskeho prostredia. Pre slovenských podnikateľov predstavuje Ukrajina blízky trh, veľkosťou možného dopytu mnohonásobne prevyšujúci možnosti domáceho trhu. Pre Ukrajinu môže Slovensko predstavovať bránu do Európskeho priestoru“.

Vplyvom vojenského konfliktu na Ukrajine a prijímaním ekonomických sankcií proti Rusku, ako aj celkovým globálnym stavom, ktorý je stále ovplyvnený dôsledkami koronakrízy a mnohými inými činiteľmi, zaznamenávame v uplynulých mesiacoch nevídaný rast cien energií, ktoré sú v prípade podnikateľov ešte významnejšie (SBA, 2022).

Od 1. septembra 2017 zbližuje Ukrajinu s Európskou úniou Dohoda o pridružení medzi EÚ a Ukrajinou, ktorá deklaruje podporu spriaznených politických väzieb, stabilnejších hospodárskych prepojení a rešpektovanie spoločných hodnôt. Vznikol tak základ pre výkon pribojného reformného programu orientovaného na lepšie podnikateľské prostredie, prostredníctvom boja s korupciou, nezávislého súdnictva a právneho štátu. EÚ v rokoch 2014 až 2021 podporila Ukrajinu piatimi úkonmi makrofinančnej pomoci (MFA), poskytnutím úverov v celkovej výške 5 miliárd EUR (Európska rada, 2022).

Ruský vojenský konflikt voči Ukrajine a následné medzinárodné sankcie proti Rusku spôsobujú enormné hospodárske následky pre všetky krajiny EÚ. Od začatia invázie utieklo z Ukrajiny na Slovensko viac ako 500 000 ľudí. Podľa AHK Slowakei (2022) „slovenská vláda oficiálne klasifikuje migrantov z Ukrajiny ako "status odídenca". Tento štatút umožňuje rýchly a neobmedzený prístup k zdravotnej starostlivosti a na trh práce, osoby s nárokom na azyl a "odídenci" dostávajú mesačný integračný príspevok vo výške 1,5-násobku životného minima (približne 327 eur) a jednorazový príspevok vo výške trojnásobku životného minima (približne 654 eur) na obdobie 6 mesiacov, deti utečencov sú prijímané do škôlok a škôl“ (AHK Slowakei, 2022).

Takmer každý druhý slovenský podnikateľ registruje nepriaznivé následky vojenského konfliktu na Ukrajine na vlastnú podnikateľskú činnosť. Najviac sú postihnuté firmy pôsobiace v priemysle (71 %) a v obchode (65 %). Výrazne negatívne dopady v prieskume situácie (realizovaného v období od 4. do 15. marca 2022 formou online dotazníka) potvrdilo 15 % podnikateľov. Čiastočne negatívne vníma následky 34 % podnikateľov. Podnikatelia zaznamenali pokles dopytu a problémy so zásobovaním, služieb v logistike, prerušenie dodávateľských vzťahov, pozastavenie nových investičných aktivít, prerušenie už dohodnutých kontraktov, problémy s platobným stykom (Solík, 2022).

2 CIEĽ PRÁCE

Na základe zadania bakalárskej práce a vyplývajúc z témy sme si v úvode vytýčili ciele práce. Ide o hlavný cieľ pre danú problematiku a k jeho úspešnému naplneniu nám pomôžu čiastkové špecifické ciele.

2.1 Hlavný cieľ práce

Za hlavný cieľ bakalárskej práce sme si stanovili **porovnať podnikateľské prostredie v krajinách Európskej únie** na základe kvantitatívnych ukazovateľov.

2.2 Špecifické ciele práce

Ako podporné kroky k dosiahnutiu hlavného cieľa sme si určili čiastkové ciele. Ide o nasledovné:

2.2.1 Zber relevantných údajov o podnikateľskom prostredí vybraných krajín

Na základe štatistických ukazovateľov, hodnotiacich správ a dostupných informácií zoskupíme a zaznamenáme rozhodujúce dáta o podnikateľskom prostredí pre následné zisťovanie aktuálnej situácie.

2.2.2 Analýza jednotlivých zhromaždených dát

Triedením a logickým usporiadaním vyhodnotíme a kvantifikujeme ukazovatele pre vybrané krajiny EÚ.

2.2.3 Vzájomná komparácia

Prostredníctvom porovnávania dát, početnosti výskytu určitých javov a indikátorov určíme spoločné respektíve odlišné znaky a vlastnosti, ktoré sú charakteristické pre podnikateľské prostredie na Slovensku voči ostatným vybraným krajinám EÚ.

3 METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

Metodika práce obsahuje súbor použitých pracovných postupov a metód, ktoré sú potrebné k dosiahnutiu stanoveného cieľa (vymedzenie výskumného problému, charakteristika základného skúmaného súboru a výber skúmanej vzorky, organizácia a postup realizácie skúmania, voľba empirických metód)

Metóda skúmania je konkrétny spôsob smerujúci k zisťovaniu určitých javov, ich charakterizovaniu, opisu,

3.1 Výskumný problém (objekt skúmania)

Vyplývajúc zo zadania práce skúmame podnikateľské prostredie, teda náš záujem je orientovaný na zisťovanie jeho kvality, znakov, vlastností, vplyvov a faktorov. Skúmaným objektom je preto **podnikateľské prostredie**.

3.2 Základný súbor a skúmaná vzorka

Názov témy bakalárskej práce zároveň vymedzuje základný súbor, pretože je zameraná na krajiny **Európskej únie**. Nakoľko rozsah bakalárskej práce neumožňuje skúmať podnikateľské prostredia všetkých členských štátov, zámerným výberom sme zvolili niekoľko vybraných krajín, ktoré tvoria skúmanú vzorku. Kľúčovou riešenou krajinou je **Slovenská republika**, ktorej sa venujeme najpodrobnejšie a následne vyberáme okolité krajiny Vyšehradskej skupiny (**Poľsko, Česko a Maďarsko**) + **Rakúsko** a **Ukrajinu**. Zámerný výber týchto krajín je determinovaný obdobnými podmienkami z hľadiska ekonomického, geografického, kultúrneho charakteru zvolených krajín, čo umožňuje.

3.3 Organizácia skúmania

Postup realizácie skúmania korešponduje s vytýčenými krokmi, smerujúcimi k dosiahnutiu hlavného cieľa bakalárskej práce, teda s určenými čiastkovými cieľmi.

V prvom ide o zber a spracovanie relevantných údajov o podnikateľských prostrediach vybraných krajín, ktoré analyzujeme a následne porovnávame. V závere praktickej časti vyhodnotíme a prezentujeme výsledky.

3.4 Metódy práce

Voľba vhodných metód použitých pri riešení skúmaného problému vyplýva z charakteru skúmania. Ide o kvantitatívne skúmanie a preto sú kľúčovými metódami analýza a komparácia.

- analýzou sme sa zamerali na jednotlivé rôzne aspekty podnikateľského prostredia, čo poskytuje podrobné skúmanie a spracovanie v záujme hlbšieho poznania problematiky;
- komparácia umožňuje vzájomné porovnanie určitých javov, hľadá spoločné znaky respektíve odlišnosti – v tomto prípade ide o porovnávanie podnikateľských prostredí Slovenskej republiky, Česka, Maďarska, Poľska, Rakúska a Ukrajiny.

4 VÝSLEDKY PRÁCE

Praktická časť bakalárskej práce je orientovaná na analýzu kvantitatívnych ukazovateľov a údajov, zhromaždených na základe rôznych indikátorov a meraní kvality a stavu podnikateľského prostredia na Slovensku a v krajinách EÚ.

4.1 Analýza podnikateľského prostredia SR

Analýzou a hodnotením podnikateľského prostredia krajín z pohľadu ich domácej atraktivity ako aj cieľovej destinácie pre zahraničné investície sa zaoberajú viaceré medzinárodné inštitúcie a agentúry so zameraním na hodnotenie rôznych oblastí (Šofranková, Kiseľáková, 2019).

Podnikateľské prostredie na Slovensku je podľa Korenkovej (2019) súčasťou spoločného trhu Európskej únie s voľným pohybom osôb, tovaru, služieb i kapitálu, a teda aj voľným miestom slobodného podnikania. Členské štáty majú svoje špecifiká vo vzťahu k úrovni vyspelosti a kvalite podnikateľského prostredia aj na základe podpory štátu. Úroveň kvality podnikateľského prostredia vypovedá o vyspelosti ekonomiky krajiny.

Sumárny inovačný index v rebríčku European Innovation Scoreboard 2019 dosiahol hodnotu 66,6 % priemeru EÚ, čím sa SR v medzinárodnom porovnaní umiestnila na 21. mieste v rámci 27 krajín EÚ. V dlhodobom vývoji index dosiahol najvyššiu relatívnu hodnotu k začiatku sledovaného obdobia v roku 2012, a to 72 %. Tento ukazovateľ od roku 2017 kontinuálne rástol. Najväčší negatívny rozdiel vykazuje v indikátoroch TOP podnikov, ktoré investujú do výskumu a vývoja, HDP na obyvateľa a sofistikovanosti kupujúcich. Slovensko zaostávalo aj pri dosahovaní cieľov pre rok 2020 v oblasti podielu výdavkov na výskum a vývoj na HDP vo výške 1,20 % HDP. V roku 2019 tento ukazovateľ dosiahol na Slovensku 0,84 % HDP (MH SR, 2021b).

Analýza podnikateľského prostredia SR na základe indikátora Štruktúra podnikateľského prostredia

V roku 2020 predstavovali malé a stredné podniky 99,89 % z celkového počtu aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku. Nasledujúca tabuľka č. 4 upresňuje ich počty s medziročným rozdielom.

Tabuľka 4 Počet aktívnych podnikateľských subjektov na Slovensku podľa veľkostných kategórií podnikov, 2019-2020

Veľkostné kategórie	Počet (abs.) 2020	Počet (abs.) 2019	Index 2020/2019	Rozdiel (abs.)	Podiel kategórie
Mikropodniky (0-9)	580 940	577 827	100,54	3 113	97,18 %
Malé podniky (10-49)	13 491	14 601	92,40	-1 110	2,26 %
Stredné podniky (50-249)	2 740	2 943	93,10	-203	0,46 %
Spolu MSP	597 171	595 371	100,30	1 800	99,89 %
Veľké podniky (250 a viac)	642	671	95,68	-29	0,11 %
Spolu podnikateľské subjekty	597 813	596 042	100,30	1 771	100,0 %

Zdroj: MH SR, 2021b, s. 6

Trend postupného znižovania podielu fyzických osôb – podnikateľov na celkovom počte aktívnych MSP na Slovensku pokračoval aj v roku 2020. Údaje v nasledovnej tabuľke č. 5 kopírujú tento trend.

Tabuľka 5 Stav a medziročný vývoj MSP na Slovensku podľa právnych foriem, 2019-2020

Právne formy	Počet (abs.) 2020	Počet (abs.) 2019	Index 2020/2019	Rozdiel (abs.)	Podiel pr. formy
Fyzické osoby - živnostníci	312 266	323 894	96,41	-11 628	52,29 %
Fyzické osoby - slobodné povolania a samostatne hospodáriaci roľníci	26 731	25 124	106,40	1 607	4,48 %
Fyzické osoby celkom	338 997	349 018	97,13	-10 021	56,77 %
Právnické osoby - MSP	258 174	246 353	104,80	11 821	43,23 %
Spolu MSP	597 171	595 371	100,30	1 800	100,00 %

Zdroj: MH SR, 2021b, s. 6

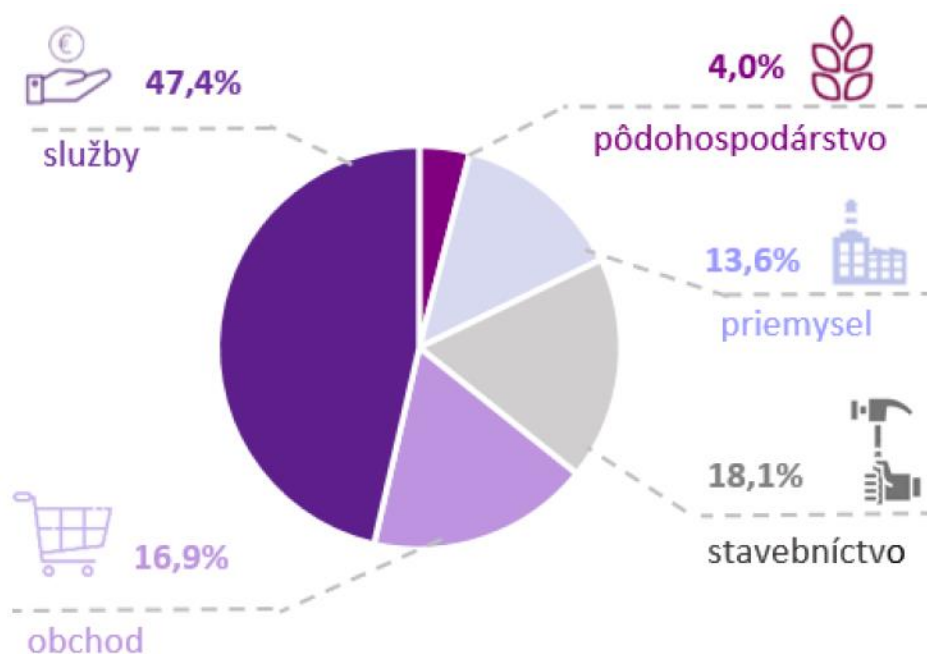
Podľa SBA (2021) negatívne dopady koronakrízy na ekonomiku SR pocítili aj MSP, ktoré obzvlášť reagujú na zmeny podmienok podnikania. Podľa údajov Štatistického úradu SR došlo v roku 2020 k pozastaveniu rastového trendu početnosti aktívnych malých a stredných podnikov. Dokumentujú to údaje z nasledujúcich obrázkov:

Zdroj: SBA, 2021, s. 60

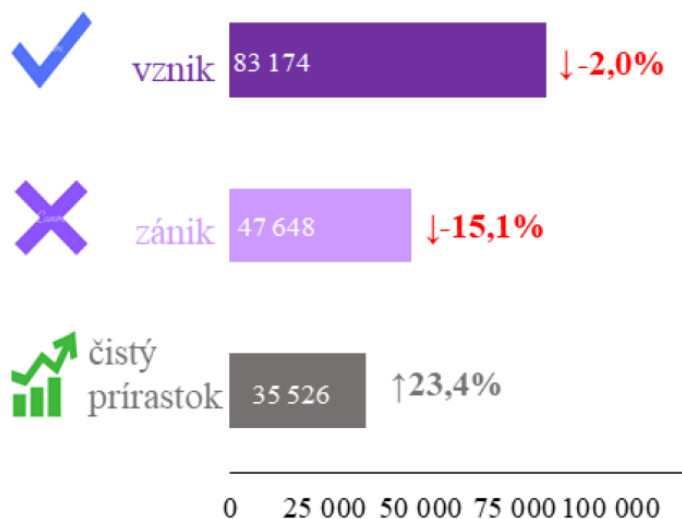
Obrázok 5 Vývoj početnosti MSP v období 2016-2020

Zdroj: SBA, 2021, s. 60

Obrázok 6 Odvetvová štruktúra MSP v r. 2020

Vznik a zánik podnikateľských subjektov

Zdroj: SBA, 2021, s. 61

Obrázok 7 Vznik, zánik a čistý prírastok podnikateľských subjektov v r. 2020

Fabová (2015, s. 94) charakterizuje vývoj z hľadiska konkurencieschopnosti nasledovne: „SR pokračuje v pozitívnom trende, ktorý nastúpila v roku 2014, kedy sa po siedmich rokoch zhoršovania začala zlepšovať. V roku 2015 sa umiestnila na 67. mieste rebríčka, čím si oproti roku 2014 polepšila o osem priečok a po dvoch rokoch sa opäť dostala do prvej polovice rebríčka. Napriek tejto pozitívnej zmene je Slovensko z hľadiska konkurencieschopnosti treťou najhoršie hodnotenou krajinou Európskej únie. Z členských krajín EÚ sa umiestnili horšie len Chorvátsko (77. miesto) a Grécko (81. miesto), ale napríklad Česká republika sa umiestnila na 31. mieste. Za najproblematickejšie faktory, ovplyvňujúce podnikateľské prostredie na Slovensku označili respondenti prieskumu korupciu, štátnu byrokráciu, výšku daní a obmedzenia pracovného trhu.“

Tento fakt korigujú neskôr slová analytika Úseku pre menu, štatistiku a výskum Národnej banky Slovenska (NBS) Lalinského (in TASR, 2018), že „Slovensko začalo z pohľadu kľúčových rebríčkov konkurencieschopnosti po viacročnej stagnácii strácať svoju pozíciu. V niektorých ukazovateľoch patrí dokonca medzi najhoršie krajiny Európskej únie (EÚ) a z dlhodobého hľadiska to môže mať negatívny vplyv na hospodársky vývoj na Slovensku“.

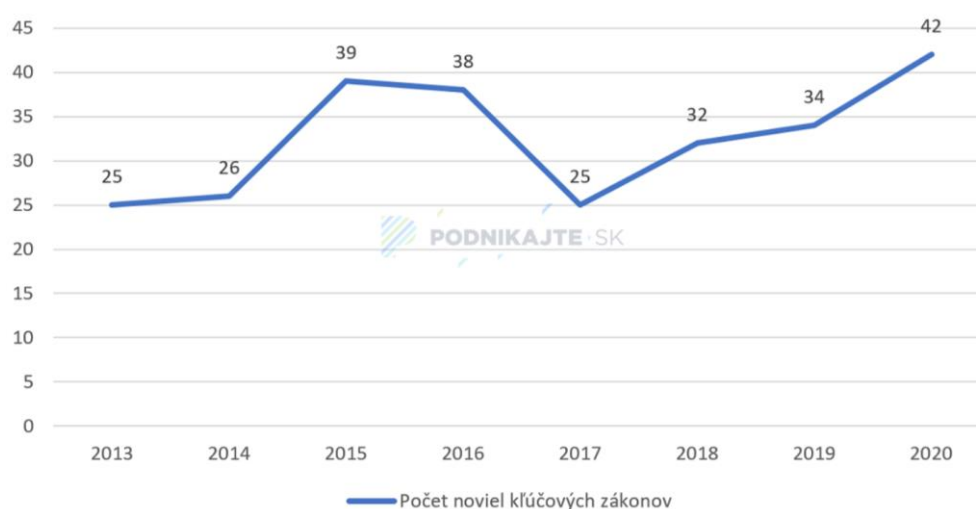
V roku 2019 boli zákony ovplyvňujúce podnikateľské prostredie upravené 34-krát, v roku 2020 prešli až 42-mi zmenami. Išlo tak o medziročný nárast 23,5 %. V priemere

sa tak zmenou niektorého z uvedených zákonov museli podnikatelia zaoberať približne každých 9 dní, teda takmer 4-krát mesačne. Celkový počet zmien je však ešte vyšší. V našom výpočte totiž nezarátavame novely ostatných zákonov, ktoré v menšej miere, no predsa ovplyvňujú podnikateľské prostredie (Removčíková, 2020).

Tabuľka 6 Počet zmien najdôležitejších zákonov pre podnikateľov v rokoch 2015 až 2020

Názov právneho predpisu	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Obchodný zákonník	3	3	2	3	1	2
Zákon o dani z pridanej hodnoty	2	5	1	1	3	1
Zákon o dani z príjmov	6	3	2	5	8	5
Zákon o používaní elektronickej registračnej pokladnice	3	1	1	1	4	2
Zákon o správe daní (daňový poriadok)	4	4	1	2	3	5
Zákon o účtovníctve	2	3	1	2	1	2
Zákon o obchodnom registri	2	3	3	3	2	1
Zákon o sociálnom poistení	7	6	7	10	5	15
Zákon o zdravotnom poistení	6	7	5	4	5	4
Zákonník práce	4	3	2	1	2	5
Noviel celkom za daný rok	39	38	25	32	34	42
Priemerný počet noviel zákonov v jednom mesiaci	3,25	3,17	2,08	2,67	2,83	3,5

Zdroj: Removčíková, 2020

Zdroj: Removčíková, 2020

Obrázok 8 Početnosť novelizácií kľúčových zákonov ovplyvňujúcich podnikateľské prostredie

4.2 Komparácia podnikateľských prostredí SR s okolitými krajinami

Podľa **GEM** bolo podnikateľské prostredie SR v roku 2019 v porovnaní s európskymi krajinami a krajinami s vysokým príjmom dlhodobo podpriemerné. V rámci medzinárodného porovnania **European Innovation Scoreboard** patrí Slovensko dlhodobo medzi štáty, ktoré v inovačnej výkonnosti zaostávajú za priemerom EÚ a spolu s ďalšími 12 členskými štátmi patrí do kategórie miernych inovátorov. V **Superindexe** dosiahla SR hodnotu 82,1 a umiestnilo sa na 38. mieste v 100 miestnom rebríčku krajín. Oproti minulému roku si SR pohoršilo o dve miesta napriek tomu, že v dvoch rebríčkoch dostalo lepšie hodnotenie ako v predošlom roku (MH SR, 2021b).

Mošková a Bugarová (2022) porovnávajú predpokladanú mieru ukončenia prevádzkovania podnikov voči skutočne potvrdeným uzatvoreniam vplyvom Covid-u 19 v jednotlivých krajinách V4.

Tabuľka 7 Dopady COVID-19 na funkčnosť prevádzky podnikov jednotlivých krajín V4

Krajina	Predpokladaná miera uzatvorenia prevádzky	Potvrdená miera uzatvorenia prevádzky	Rozdiel
Slovenská republika	3,7 %	13,6 %	9,9 %
Česká republika	1,7 %	4,7 %	3 %
Maďarsko	1,9 %	4 %	2,1 %
Poľsko	2,6 %	8,3 %	5,7 %

Zdroj: Mošková , Bugarová, 2022, s. 462

Podľa Pilkovej a kol. (2019) pokiaľ ide o vnímanie príležitostí je populácia v SR je dlhodobo pod priemerom. Tento trend sa premieta do inovatívnosti, kde nás naše inovačné skóre zaraďuje na 33. miesto zo 49 hodnotených krajín.

Najkomplexnejšiu svetovú štúdiu o podnikaní predstavuje Globálny monitoring podnikania (GEM). V ročníku 2019 – 2020 doň bolo zapojených 50 krajín sveta, z toho 22 európskych, pričom SR je podľa ukazovateľa úrovne HDP zaradená do skupiny 33- tzv. krajín s vysokým príjmom (MH SR, 2021b).

Tabuľka 8 Medzinárodné porovnanie s krajinami Európy a krajinami s vysokým príjmom

	SR 2019	Rozdiel 2019-2018	SR 2018	Rozdiel SR vs. Európa	Rozdiel SR vs. krajiny s vysokým príjmom
Dostupnosť financií pre podnikateľov	4,50	-0,29	4,79	-0,15	-0,31
Vládne politiky z hľadiska prioritizácie a podpory podnikania	2,88	+0,47	2,41	-1,26	-1,76
Vládne politiky z hľadiska admin. a daňovo-odvodového zaťaženia	2,93	+0,04	2,89	-1,12	-1,38
Vládne programy na podporu podnikania	3,66	+0,23	3,43	-0,97	-1,21
Vzdelávanie k podnikaniu (základné a stredné)	2,74	+0,06	2,68	-0,61	-0,75
Vzdelávanie k podnikaniu (odb., prof., VŠ)	4,44	+0,54	3,90	-0,27	-0,40
Transfer poznatkov vedy a výskumu	3,03	-0,25	3,28	-1,14	-1,32
Komerčná infraštruktúra a služby pre podnikanie	5,09	-0,23	5,32	-0,21	-0,07
Dynamika spotrebiteľských a B2B trhov	4,43	+0,14	4,29	-0,66	-0,77
Trhové obmedzenia pre nové a rastúce podnikanie	4,39	-0,18	4,57	-0,17	-0,21
Dostupnosť fyzickej infraštruktúry a služieb	7,27	+0,16	7,11	0,54	0,47
Kultúrne a spoločenské normy	3,52	+0,67	2,85	-1,14	-1,73

Zdroj: MH SR, 2021b, s. 9

Tabuľka 9 Umiestnenie Slovenska v rebríčkoch WCI indexu (2009 – 2019)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Pozícia vo svete (počet krajín)	33.	49.	48.	47.	47.	45.	46.	40.	51.	55.	53.
	57	58	59	59	60	60	61	61	63	63	63
Pozícia v rámci krajín V4	2.	4.	4.	4.	3.	3.	3.	3.	3.	4.	4.
Celkové skóre WCI(SR)	63,91	51,09	58,59	55,67	54,49	53,30	57,18	65,89	64,73	60,04	–

Zdroj: Čabinová, Fedorčíková, Molčanová, 2020, s. 327

Tabuľka 10 Umiestnenie krajín V4 vo vybraných ekonomických indexoch

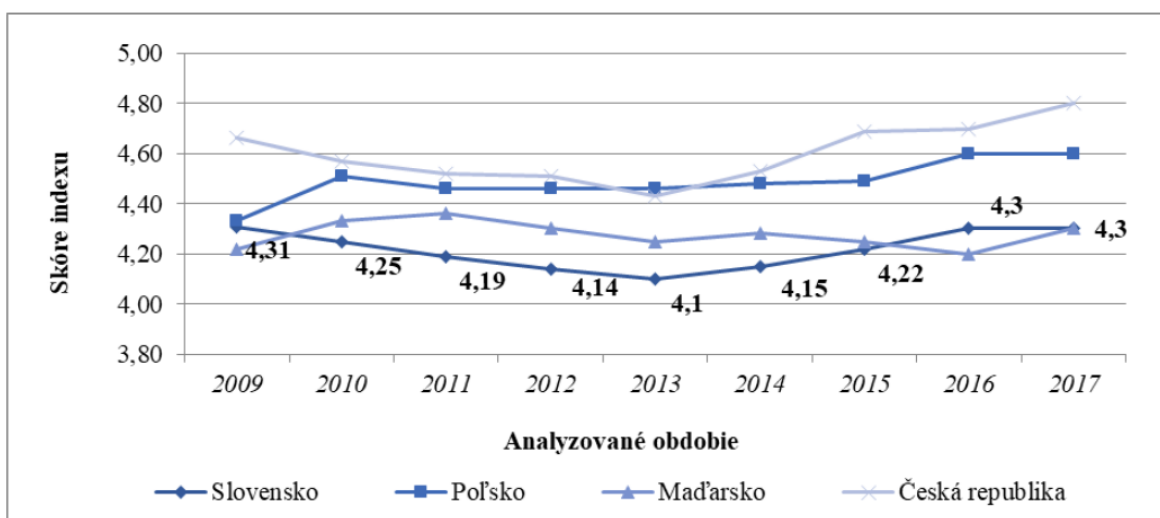
Index	CZ	H	PL	SK	Priemer V4
1. Index celkovej konkurencieschopnosti	31/140	41/140	63/140	67/140	50,5/140
2. Doing business	25/189	29/189	36/189	42/189	33/189
3. Index ekonomickej slobody	21/178	39/178	56/178	58/178	43,5/178
4. Výdavky do R&D	1,9 % HDP	1,45 % HDP	0,83 % HDP	0,83 % HDP	1,25 % HDP
5. Ukazovatele I. Bolotova:					
a) počet podnikov / 1 000 ekon. aktívnych obyvateľov	250	200	105	115	167,5
b) pridaná hodnota / 1 podnik	€ 60 000,-	€ 55 000,-	€ 100 000,-	€ 120 000,-	€ 83 750,-
c) investície do fixného kapitálu / 1 podnik	€ 15 000,-	€ 11 000,-	€ 21 000,-	€ 25 000,-	€ 18 000,-
d) PZI / 1 podnik	€ 41 000,-	€ 50 000,-	€ 43 000,-	€ 80 000,-	€ 53 500,-
e) objem exportu / 1 podnik	€ 58 000,-	€ 42 000,-	€ 41 000,-	€ 110 000,-	€ 62 750,-

Zdroj: Karelová, 2016b), s. 73

Vysvetlivky:

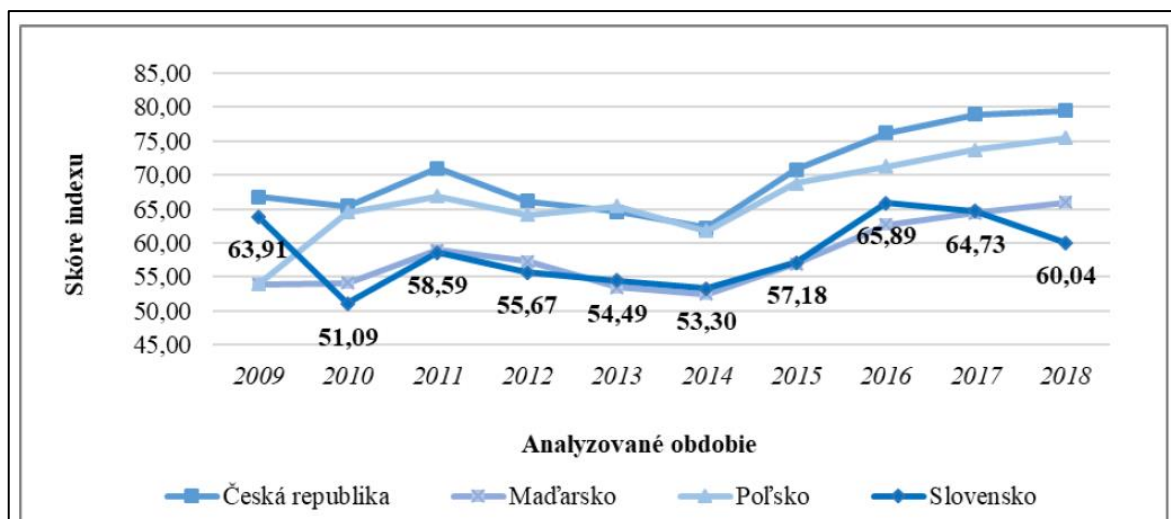
žltá farba – najlepšie umiestnenie spomedzi krajín V4

zelená farba – umiestnenie krajiny nad priemerom V4

Zdroj: Čabinová, Fedorčíková, Molčanová, 2020, s. 326

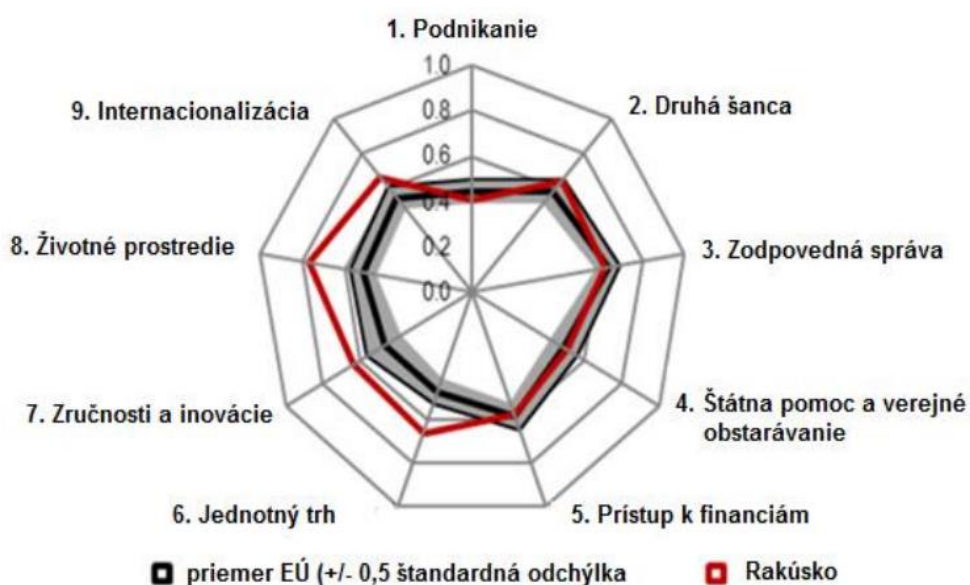
Obrázok 9 Vývoj celkového skóre GCI indexu krajín V4 (2009 – 2017)

Zdroj: Čabinová, Fedorčíková, Molčanová, 2020, s. 328

Obrázok 10 Vývoj celkového skóre WCI indexu krajín V4 (2009 – 2018)

Rakúska ekonomika má silnú pozíciu v rámci globálnych ekonomík. Je to spôsobené najmä dlhoročnou tradíciou podnikania v trhovej ekonomike. Vzhľadom na sociálno-ekonomické ukazovatele však možno identifikovať veľkú disproporciu. Celkový objem slovenského ročného HDP je stanovený na úrovni 41,5 % rakúskeho ročného agregovaného produktu, ale slovenský HDP na obyvateľa je na úrovni 67,4 % rakúskeho (Klučka a kol., 2022).

Zdroj: Klučka a kol., 2022, s. 38

Obrázok 11 Siet'ový diagram rakúskeho podnikateľského prostredia

Portál Aktuality.sk (2019) uvádza, že Poľsko dosiahlo obrovský pokrok a je najlepšou krajinou na podnikanie v regióne východnej Európy a centrálnej Ázie, vďaka rastúcemu spotrebiteľskému trhu a zlepšujúcej sa infraštruktúre. Vyplýva to z najnovšieho prieskumu, ktorý vypracovala agentúra Bloomberg a zverejnila dnes na svojej internetovej stránke. Slovensko v prieskume dopadlo najhoršie spomedzi sledovaných krajín Európskej únie. Slovensko skončilo na 14. priečke, lepšie sú na tom aj Bulhari.

Krajiny V4 sú dlhodobo postihnuté vysokou mierou nezamestnanosti, alarmujúcim je vysoký podiel nezamestnaných mladých ľudí (Vargová, Krajčík, 2015).

Vládna politika Slovenskej republiky je rovnako priaznivá k podnikateľskej sfére ako v Poľsku a Česku a poskytuje priaznivé podmienky pre podnikanie. Z pozitívnych faktorov podnikateľského prostredia Slovenska možno spomenúť najvyššiu otvorenosť ekonomiky spomedzi krajín V4, strategickú geografickú polohu a dopravnú sieť, vládne stimuly pre investorov, pozitívny prístup k priamym zahraničným investíciám, monetárna stabilita a európska mena (Karelová, 2016a).

Aj keď je u hľadiska rozlohy Ukrajina našou najväčšou susednou krajinou, napriek tomu je objem recipročného obchodu 4-krát menší než s ostatnými krajinami V4 a až 10 – násobne menší ako obchodná činnosť Slovenska s Českom (Družba Slovensko - Ukrajina, 2017).

Aktuálne geopolitické rusko-ukrajinské konflikty vytvárajú napätie, ktoré má nepriaznivý vplyv na hospodársku a finančnú stabilitu Ukrajiny. Podľa Európskej rady (2022) *„pretrvávajúce bezpečnostné hrozby už vyvolali značný odliv kapitálu. V dôsledku zvýšenej geopolitickej neistoty a jej vplyvu na hospodársku situáciu Ukrajina stráca prístup na medzinárodné kapitálové trhy. Členské štáty EU sú pripravené poskytnúť makrofinančnú pomoc vo výške 1,2 miliardy EUR.“*

4.3 Diskusia a odporúčania pre prax

Na základe poznatkov zo spracovania dostupných existujúcich materiálov a predchádzajúcich analýz sme zhrnuli návrhy na odporúčania pre prax v záujme zlepšenia podnikateľského prostredia na Slovensku v rôznych oblastiach, hlavne

Ministerstvo financií SR sa systémovo zaoberá udržateľným rastom hospodárstva aj kvality podnikateľského prostredia na Slovensku a uplatňuje rôzne podporné opatrenia.

Ako dôležité odporúčania pre prax na národnej úrovni vnímame dôsledné dodržiavanie krokov v Pláne obnovy:

- Inovatívna ekonomika – v záujme rastu produktivity práce poskytuje dostatočné zručnosti a know-how, s cieľom efektívne reagovať na súčasné zmeny na trhu (automatizácia a digitalizácia);
- Moderný štát – ochrana práva a záujmov občanov, potláčanie korupcie a trestnej činnosti, kvalitné verejné služby, inovatívne podnikateľské prostredie.
- Zdravá krajina - vytvára predpoklady na plnohodnotné využívanie ľudského a prírodného potenciálu - zdravie ľudí, verejného priestoru a životného prostredia (MF SR, 2021).

Pri zhrnutí záverečných odporúčaní sme sa inšpirovali aj opatreniami uvádzaných Friedmannovou a kol. (2020) pre oblasť zvyšovania kvality podnikateľského prostredia a konkurencieschopnosti ekonomiky Slovenska, na ktoré je potrebné zamerať pozornosť:

- Stabilita a predvídateľnosť legislatívneho rámca podnikania
- Zrozumiteľnosť legislatívnych noriem
- Posilnenie vplyvu podnikateľov na legislatívne prostredie
- Zjednodušenie zakladania spoločností a začatia podnikania
- Zintenzívnenie podpory začínajúcich podnikateľov a spoločností
- Znižovanie administratívneho zaťaženia - výrazne zníženie, a to predovšetkým v oblasti odvodov a daní.
- Zníženie daňového zaťaženia a zjednodušenie platenia daní
- Jednoduchšie zamestnávanie a cena práce
- Zlepšenie v oblasti vymožitelnosti práva - implementovať opatrenia, ktoré umožnia podnikateľom rýchlejší a efektívnejší prístup k vymožitelnosti svojich práv pomocou súdneho systému.
- Podnecovanie záujmu študentov o podnikanie v školskom systéme Slovenska.

Návrhy odporúčaní podľa Horvátovej, Gregovej a Hraškovovej (2020):

- výchova k podnikateľskému mysleniu a rozvoju podnikateľských zručností na všetkých stupňoch škôl
- systematické prepojenie podnikateľského sektora s vedecko-výskumnou základňou
- elektronizácia verejnej správy - štátnych inštitúcií, s ktorými podnikateľ prichádza do kontaktu - systém elektronického verejného obstarávania

- zákonné vymedzenie doby splatnosti faktúr na 30 dní - zjednodušenie a urýchlenie súdnych procesov pri vymáhaní neuhradených pohľadávok
- uzákoniť, aby zákony boli prijímané dostatočne včas pred nadobudnutím účinnosti
- zlepšenie informovanosti o poskytovanej štátnej pomoci – transparentnosť
- zjednodušenie prístupu k financiám – Mikropôžičkový program
- efektívne nastavenie systému regionálnej podpory MSP - regionálne rozvojové agentúry, regionálne poradenské a informačné centrá
- spolupráca Slovenskej agentúry pre rozvoj investícií a obchodu a siete Enterprise Europe Network .

Z výsledkov prieskumov podnikateľského prostredia na Slovensku na základe dát Globálneho monitoru podnikania v roku 2018 podľa Pilkovéj a kol. (2019) vyplýva, že sú potrebné mnohé opatrenia, vedúce k zlepšeniu situácie:

- podpora podnikania orientovaná na riešenie kritických problémov v podnikateľskom prostredí
- znižovanie administratívnej a byrokratickej záťaže spojenej s podnikaním
- znižovanie daňového a odvodového zaťaženia podnikania
- stabilizácia a zvýšenia predvídateľnosti podnikateľskej legislatívy
- zefektívňovať všetky formy podpory prístupu nových a rastúcich firiem k profesionálnej infraštruktúre, k expertným a poradenským službám
- Dobudovanie potrebnej dopravnej infraštruktúry v regiónoch.

Vzhľadom k rôznym súčasným ohrozeniam súhlasíme s názormi Gundovej a Vyletelovej (2018), ktoré poukazujú na potrebu schopnosti predikovania rizík a z toho je taktiež možné odvodiť odporúčanie v podobe orientácie na konštrukciu, vyvíjanie a aplikovanie prepracovaných modifikovaných metód predikovania podnikateľského prostredia.

Zistené výsledky podľa Hudákovej, Masára, Brezinu (2019, s. 63) zdôrazňujú nutnosť „zaoberať sa posudzovaním podnikateľských rizík v MSP na Slovensku a potreba zvýšiť mieru znalostí o možných príčinách a následkoch pôsobenia rizika, ako aj aplikáciu adekvátnych opatrení na ich zníženie za účelom zlepšenie úrovne manažmentu rizík“.

ZÁVER

„Podnikanie je ako strom, ktorého základ tvoria pevné korene, zakotvené v pôde s dostatkom živín. Jeho korunu formuje pestovateľ, ale úroda závisí i od usilovnosti včiel robotníč, dostatku slnka, dažďa, privetivosti vánku a zhovievavosti vetrov. Na jeho úrodu pritom čaká množstvo iných v okolí.“ (Papula a kol., 2015).

Aj keď uvedený citát nie je exaktnou definíciou podnikania, napriek tomu nás toto podobenstvo k stromu oslovilo a evokuje v nás myšlienky a pocity, v závere témy trochu odľahčujúce problematiku, ktorá sa v textoch práce orientuje na reálne problémy, spojené s podnikaním a podnikateľským prostredím.

Spoločensky vysoko aktuálna a závažná problematika podnikateľského prostredia bola dôvodom k spracovaniu zadania záverečnej práce *Podnikateľské prostredie v krajinách Európskej únie*.

Práca má teoreticko-praktický charakter, nakoľko v prvej kapitole riešime teoretický rámec a východiská danej problematiky, definujeme kľúčovú terminológiu a charakterizujeme dôležité aspekty a faktory podnikateľského prostredia. V praktickej kapitole skúmame, teda analyzujeme a komparujeme konkrétne vybrané európske krajiny (Slovensko, Česko, Poľsko, Maďarsko, Rakúsko a Ukrajinu) v kontexte podnikateľského prostredia.

Máme za to, že sme naplnili vopred stanovené ciele bakalárskej práce, pretože sme v danom rozsahu uviedli všetky fakty a poznatky, ktoré sú predmetom cieľov vymedzených v druhej kapitole, a to hlavný cieľ (obsiahnutý komparáciou vybraných podnikateľských prostredí Slovenska a okolitých krajín), tak aj čiastkové špecifické ciele.

Bibliografické pramene sme čerpali z dostupných relevantných zdrojov, hlavne z monografií a vedeckých príspevkov odborníkov a erudovaných autorov uvedených v zborníkoch z vedeckých konferencií, taktiež na aktuálnych oficiálnych odborných webových portáloch. Čerpané zdroje sme náležite uviedli v zozname použitej literatúry.

Úplne v závere práce citujeme slová predsedu Európskej komisie Junckera: *„Zamestnanosť, rast a investície sa v Európe obnovia len v prípade vytvorenia priaznivého regulačného prostredia a podpory atmosféry podnikania a vytvárania pracovných miest. Nesmieme brzdiť inováciu a konkurencieschopnosť príliš reštriktívnymi a podrobnými predpismi, najmä keď ide o malé a stredné podniky, ktoré tvoria základ nášho hospodárstva, pričom vytvárajú viac než 85 % nových pracovných miest v Európe.“* (Európska komisia, 2020).

POUŽITÉ ZDROJE

- ADVANTAGE AUSTRIA. 2022a. *Založenie spoločnosti v Rakúsku – most medzi východom a západom*. Bratislava: Rakúske veľvyslanectvo, 2022. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<https://investinaustria.at/en/sk-zalozenie-spolocnosti-v-rakusku.php>>.
- ADVANTAGE AUSTRIA. 2022b. *Čísla a fakty - Rakúsko je ziskovou lokalitou - a to aj pre medzinárodných investorov*. Bratislava: Rakúske veľvyslanectvo, 2022. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <https://www.advantageaustria.org/sk/zentral/business-guide/investieren-in-oesterreich/standort-oesterreich/zahlen-und-fakten/zahlen_fakten.sk.html>.
- AHK SLOWAKEI, 2022. *Vojna na Ukrajine - informácie pre podnikateľov*. Bratislava: AHK Slovensko-nemecká obchodná a priemyselná komora, 2022. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<https://slowakei.ahk.de/sk/vojna-na-ukrajine>>.
- AKTUALITY.SK. 2019. *Ďalšia rana pre Slovensko. Podnikateľské prostredie je u nás najhoršie spomedzi východných štátov EÚ*. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<https://www.aktuality.sk/clanok/244297/polsko-je-top-krajinou-na-podnikanie-vo-vychodnej-europe-a-centralnej-azii-slovensko-skoncilo-az-14/>>.
- BARÁTHOVÁ, K. 2015. Podpora malých a stredných podnikov vo vybranom regióne. In *Zborník príspevkov z konferencie ŠVOČ 2015 s medzinárodnou účasťou*. Nitra: Fakulta ekonomiky a manažmentu Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre, 2015. ISBN 978-80-552-1350-7, s. 14 – 23.
- BLAŽEK, L. 2016. Nový prístup k analýze podnikateľského prostredia. In: *Aktuálne problémy podnikovej sféry 2016 - Zborník vedeckých prác*. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2016. 1119 s. ISBN 978-80-225-4245-6, s. 50 – 55.
- BRTKOVÁ, J. 2019. Vybrané nástroje implementácie etiky v organizácii. In *Verejná správa a regionálny rozvoj - Scientific Journal Public administration and Regional Development No.2, 2019, Vol. XV*. Bratislava: Vysoká škola ekonomie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. ISSN 1337-2955, s. 22 – 26.
- BRUOTHOVÁ, M. 2017. Vývoj podnikateľského prostredia v krajinách V4. In: *Journal of innovations and applied statistics - Vedecký internetový časopis*. Ročník 7, 2017, Číslo: 2. Košice: Ekonomická univerzita v Bratislave - Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach, 2017. ISSN 1338-5224, s. 50 – 59.
- BUKOVOVÁ, S. 2016. Malé a stredné podniky a zamestnanosť na Slovensku. In: *MANažment a EKOnomika (Journal of MANagement and ECONomics) MANEKO: 2016.02*. Číslo 2/2016, ročník VIII. Bratislava: Ústav manažmentu slovenskej technickej univerzity

- v Bratislave - Oddelenie manažmentu chemických a potravinárskych technológií, 2016. ISSN 1338-5127. s. 156 – 166.
- CENEK, M. 2016. Konkurencia ve strategické analýze podnikateľského prostredia dle stakeholderského pojetí. In: *Aktuálne problémy podnikovej sféry 2016 - Zborník vedeckých prác*. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2016. 1119 s. ISBN 978-80-225-4245-6, s. 108 – 116.
- ČABINOVÁ, V. - FEDORČÍKOVÁ, R. – MOLČANOVÁ, S. 2020. Podnikateľské prostredie Slovenska v kontexte globálnej konkurencieschopnosti. In *Mladá veda - medzinárodný vedecký časopis mladá veda , číslo 2, ročník 8., vydané v decembri 2020*. Prešov: Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o., 2020. ISSN 1339-3189, s. 316 – 322.
- ČERVINKA, M. – TYKVA, T. 2010. Vliv regionální politiky a jejich nástrojů na rozvoj podnikateľského klimatu a znalostní ekonomiky. In: *Ekonomika Management Inovace – Vědecko-odborný časopis Moravské vysoké školy Olomouc*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s., 2020. ISSN 1804-1299, s. 63 – 70.
- ČIERNIK, P. 2021. Dopady pandémie covid -19 na podnikateľské prostredie na Slovensku. In *Manažment podnikania a vecí verejných Ročník XVI. Číslo 2/2021*. Bratislava: Slovenská akadémia manažmentu o.z. - Ekonomická univerzita v Bratislave, 2021. ISSN 1337-0510, s. 27 – 39.
- DOBROVIČ, J. 2016. Manažérske koučovanie vo vzdelávaní malých a stredných podnikoch. In *Identifikácia a rozvoj sociálneho a psychického potenciálu - Zborník recenzovaných štúdií z vedeckého seminára*. Prešov: Bookman s.r.o., pre Fakultu manažmentu Prešovskej univerzity v Prešove, 2016. ISBN 978-80-8165-169-4, s. 66 – 76.
- DRUŽBA SLOVENSKO – UKRAJINA. 2017. *Slovensko - Ukrajina: spolupráca naprieč hranicou*. Košice: Družba Slovensko - Ukrajina, n. o, 2017. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<http://sk-ua.org/sk/>>.
- EURÓPSKA KOMISIA. 2020. *Príručka pre používateľov k definícii MSP*. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2020. 60 s. ISBN 978-92-79-69884-2.
- EURÓPSKA RADA, 2022. *Rada podporila pomoc Ukrajine vo výške 1,2 miliardy EUR – tlačová správa*. Brusel: Rada Európskej únie, 2022. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2022/02/11/council-supports-1-2-billion-assistance-to-ukraine/>>.
- FABOVÁ, Ľ. 2015. Vplyv inovácií na konkurencieschopnosť ekonomík. In: *Časopis znalostní společnosti - mezinárodní vědecký časopis*. Číslo 1/2015, Roč. 3. ISSN 2336-2561. s. 91 – 97.
- FRIEDMANNOVÁ, D. a kol. 2020. *SMART podnikateľské prostredie v podmienkach SR, ako podporná infraštruktúra pre podniky počas jednotlivých fáz ich životného cyklu*.

- Bratislava: Asociácia zamestnávateľských zväzov a združení SR, 2020. 225 s. ISBN 978-80-8273-013-8.
- GOZORA, V. 2019 a. Bezpečnostné riziká a krízové javy v hospodárskej sfére. In *Verejná správa a regionálny rozvoj - Scientific Journal Public administration and Regional Development No.2, 2019, Vol. XV*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. ISSN 1337-2955, s. 39 – 44.
- GOZORA, V. 2019 b. Riešenie krízových javov v agropotravinárskych podnikoch. In *Verejná správa a regionálny rozvoj - Scientific Journal Public administration and Regional Development No.2, 2019, Vol. XV*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. ISSN 1337-2955, s. 45 – 49.
- GRMAN, P. – ŠVIKRUHOVÁ, P. – KATANÍKOVÁ, R. 2019. Spoločensky zodpovedné správanie občanov Slovenskej republiky vzhľadom na ekonomickú sebestačnosť. In *Verejná správa a regionálny rozvoj - Scientific Journal Public administration and Regional Development No.2, 2019, Vol. XV*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. ISSN 1337-2955, s. 50 – 56.
- GUNDOVÁ, P. - VYLETELOVÁ, E. 2018. Komparácia predikčnej schopnosti metód viacrozmernej diskriminačnej analýzy a logit a probit modelov. In *Ekonomika a spoločnosť, roč. XIX, 2018, č. 2 – recenzovaný vedecký časopis Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská bystrica: Vydavateľstvo Belianum, 2018. ISSN 1335-7069, s. 119 – 127.
- HORVÁTOVÁ, L. - GREGOVÁ, E. – HRAŠKOVÁ, D. 2020. Aspekty efektívnej podpory malých a stredných podnikov. In: *Ekonomika Management Inovace – Vědecko-odborný časopis Moravské vysoké školy Olomouc*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s., 2020. ISSN 1804-1299, s. 49 – 59.
- HUDÁKOVÁ, M. – MASÁR, M. – BREZINA, D. 2019. Postoj malých a stredných podnikoch k vzdelávaniu v oblasti manažmentu rizík v krajinách Vyšehradskej štvorky. In *Verejná správa a regionálny rozvoj - Scientific Journal Public administration and Regional Development No.2, 2019, Vol. XV*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. ISSN 1337-2955, s. 57 – 64.
- IŽOVÁ, K. 2017. *Vybraná problematika podnikania malých a stredných podnikov – vysokoškolská učebnica*. Dubnica nad Váhom: VŠ Dubnický technologický inštitút, E-knihy jedou Praha, 2017. 85 s. ISBN 978-80-7512-778-5.
- JACKOVÁ, A. - CHODASOVÁ, Z. 2017. Možnosti zvyšovania konkurencieschopnosti podniku. In *Časopis znalostní společnosti /mezinárodní vědecký časopis/ Číslo 1/2017, roč. 5*. Brno: Knowler - Evropský institut pro výzkum, inovace a vzdělávání, z. s., 2017. ISSN 2336-2561, s. 1 – 11.

- KARELOVÁ, K. 2016a. Porovnanie podnikateľského prostredia krajín V4 na základe vybraných indexov. In *Forum Statisticum Slovacum, Vol 12 (2016) No 2 - vedecký časopis Slovenskej štatistickej a demografickej spoločnosti*. Bratislava: Slovenská štatistická a demografická spoločnosť, 2016. ISSN 1336-7420, s. 24 -39.
- KARELOVÁ, K. 2016b. Komparácia kvality podnikateľského prostredia krajín V4. In *Almanach: Aktuálne Otázky Svetovej Ekonomiky a Politiky; Bratislava Vol. 11, Iss. 2/2016*. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta medzinárodných vzťahov, 2016. ISSN 1339-3502, s. 67-75.
- KLUČKA, J. a kol. 2022. *Hodnotenie výkonnosti malých a stredných podnikov (na Slovensku a v Rakúsku)*. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline Fakulta bezpečnostného inžinierstva, 2022. 100 s. ISBN 978-80-554-1840-7.
- KOVALEV, A. 2017. Oceňovanie vplyvu informačno-regulačného prostredia na podnikovú sféru. In *Ekonomika, financie a manažment podniku – 2017 - Zborník vedeckých prác*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave - Fakulta podnikového manažmentu - Vydavateľstvo Ekonóm, 2017. ISBN 978-80-225-4435-1, s. 325 – 336.
- KUZMIŠIN, P. – KUZMIŠINOVÁ, V. 2015. Medzinárodné podnikateľské prostredie a nadnárodné podniky – vývojové tendencie v kontexte globalizácie. In *Perspektívy - Časopis o ekonomických otázkach, č. 2/2015*. Prešov: Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove. ISSN 1339-8245, s. 36 – 57.
- KUZMIŠINOVÁ, V. 2013. Podnikateľské prostredie Slovenska v kontexte hodnotenia medzinárodných inštitúcií a indexov. In *Ekonomika Management Inovace, Vol. 5, Issue 2/2013*. Olomouc: Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s., 2013. ISSN 1804-1299, s. 17 – 25.
- MACEK, R. 2019. Fiškálna politika a hospodársky rast: komplexný prehľad. In: *Nálepová, V., (ed.). Proceedings of the International Scientific Conference - Economic and Social Policy: Economic and Social Challenges for European Economy*. Ostrava: Vysoká škola Prigo, 2019. ISBN 978-80-87291-25-2, s. 347 – 358.
- MF SR. 2021. *Inovatívna ekonomika, moderný štát, zdravá krajina - sumár Plánu obnovy a odolnosti SR*. Bratislava: Ministerstvo financií SR, 2021. 11 s. [online]. [cit. 2022.01.21.] Dostupné na internete: <https://www.mfsr.sk/files/sk/financie/hodnota-za-peniaze/blogy-uhp/2021/inovativna-ekonomika-moderny-stat-zdrava-krajina/rrp_komunikacia_marec.pdf>.
- MH SR. 2021a. *Správy o stave podnikateľského prostredia v SR – komentár*. Bratislava: Ministerstvo hospodárstva SR, 2021. [online]. [cit. 2022.01.21.] Dostupné na internete: <<https://www.mhsr.sk/podnikatelske-prostredie/lepsia-regulacia/opatrenia/spravy-o-stave-podnikatelskeho-prostredia-v-sr>>.

- MH SR. 2021b. *Správa o stave podnikateľského prostredia v Slovenskej republike*. Bratislava: Ministerstvo hospodárstva SR, 2021. [online]. [cit. 2022.01.21.] Dostupné na internete: <<https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25864/1>>.
- MIRRI SR. 2020. *Vyšehradská skupina (V4)*. Bratislava: Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<https://www.mirri.gov.sk/sekcie/informatizacia/medzinarodna-agenda/medzinarodna-spolupraca/vysehradska-skupina-v4/index.html>>.
- MOŠKOVÁ, E. – BUGANOVÁ, K. 2021. Aktuálne problémy podnikateľského prostredia so zameraním na manažment rizík. In *Medzinárodná vedecká konferencia rozvoj euroregiónu Beskydy XV - Diagnostika spoločensko-ekonomických podmienok „súčasné zmeny spoločensko-ekonomickej situácie a výhľad do budúcnosti“*. Žilina: Žilinská univerzita v Žiline, 2021. ISBN 9788055412917.
- MOŠKOVÁ, E. - BUGANOVÁ, K. 2022. Manažment rizík ako nástroj na zabezpečenie prevádzkyschopnosti podniku v súvislosti s pandémiou covid-19. In *Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí - 25. medzinárodná vedecká konferencia*. Žilina: Fakulta bezpečnostného inžinierstva UNIZA, 2022. s. 459 – 467.
- MZVEZ SR. 2022. *Vyšehradská skupina*. Bratislava: Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky, 2022. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <https://www.mzv.sk/zahranicna_politika/slovensko_a_v4-vysehradska-skupina>.
- NOVÁČEK, P. 2021. Poskytovanie štátnej pomoci v súvislosti s ochorením Covid- 19 na Slovensku. In *Manažment podnikania a vecí verejných Ročník XVI. Číslo 1/2021*. Bratislava: Slovenská akadémia manažmentu o.z. - Ekonomická univerzita v Bratislave, 2021. ISSN ISSN 1337-0510, s. 17 – 34.
- PAPULA, J. a kol. 2015. *Podnikanie a podnikateľské myslenie I. : Kto a prečo podniká*. Praha: Vydavateľstvo Wolters Kluwer, a. s., 2015. 240 s. ISBN 978-80-7478-950-2.
- PILKOVÁ, A. a kol. 2016. *Komerčné, sociálne a inkluzívne podnikanie na Slovensku*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta managementu v spolupráci s vydavateľstvom Kartprint, 2016. 261 s. ISBN 978-80-223-4230-8.
- PILKOVÁ, A. a kol. 2019. *Podnikanie na Slovensku: aktivita, prostredie a vybrané druhy podnikania*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Vydavateľstvo Kartprint, 2019. 131 s. ISBN 978-80-223-4746-4 2019.
- POHORELÁ, P. 2019. *Eurovol'by 2019: Ako EÚ zasahuje do podnikania? Toto je 5 top regulácií*. [online]. [cit. 2022.01.21.] Dostupné na internete: <<https://www.podnikajte.sk/zakonne-povinnosti-podnikateľa/eurovolby-2019-eu-podnikanie-regulácie>>.
- REMOVČÍKOVÁ, L. 2020. *Ako často sa menili top zákony ovplyvňujúce podnikanie?* Považská Bystrica: On-line magazín o podnikaní Podnikajte.sk. [online]. [cit. 2022.05.21]

- Dostupné na internete: <<https://www.podnikajte.sk/obchodne-pravo/ako-casto-sa-menia-zakony-ovplyvnujuce-podnikanie>>. ISSN 1338-2187.
- RUSNÁK, J. - KOREC, P. 2020. *Teórie regionálneho rozvoja a výskum regiónov*. Bratislava: Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2020. 219 s. ISBN 978-80-223-5059-4.
- SBA. 2021. *Správa o stave malého a stredného podnikania v SR v roku 2020*. Bratislava: Slovak Business Agency, 2021. 145 s. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<http://www.sbagency.sk/stav-maleho-a-stredneho-podnikania>>.
- SBA. 2022. *Dopady konfliktu na Ukrajinu na podnikateľov - Výsledky prieskumu*. Bratislava: Slovak Business Agency, 2022. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <http://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2022/03/Vysledky-prieskumu_dopady-konfliktu-na-Ukrajine-na-podnikatelov-1.pdf>.
- SVETOZAROVÁ, N. - NASTIŠIN, Ľ. 2020. Ranking výkonnosti startupových ekosystémov v krajinách V4. In *Journal of Global Science*, 2020. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<http://jogsc.com/pdf/2020/special/ranking.pdf>>. ISSN 2453-756X, s. 1 – 7.
- SOLÍK, J. 2022. *Ako vplyva konflikt na Ukrajinu na našich podnikateľov?*. Prešov: Podnikateľské centrum, 2022. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<https://podnikatelskecentrum.sk/ako-vplyva-konflikt-na-ukrajine-na-nasich-podnikatelov/>>.
- ŠOFRANKOVÁ, B. – KISEĽÁKOVÁ, D. 2019. Analýza hodnotenia podnikateľského prostredia krajín eÚ (28) pomocou doing business indexu. In: *Medzinárodný vedecký časopis Mladá veda / Young Science*. Číslo 2, ročník 7. Prešov: Vydavateľstvo Universum, spol. s r. o., 2019. ISSN 1339-3189, s. 1 – 11.
- ŠTRBA, M. 2021. Rakúsko: Štátna pomoc možno zachránila až 60 % firiem pred bankrotom, ukazuje štúdia. Bratislava: Podnikateľské centrum, 2021. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<https://podnikatelskecentrum.sk/rakusko-statna-pomoc-mozno-zachranila-az-60-firiem-pred-bankrotom-ukazuje-studia/>>.
- TASR. 2018. *V konkurencieschopnosti sme medzi najhoršími v EÚ - Slovensko sa vzdialilo od špičky v oblasti podnikateľského prostredia*. Bratislava: Tlačová agentúra SR. 2018. [online]. [cit. 2022.01.21.] Dostupné na internete: <<https://finweb.hnonline.sk/ekonomika/1716506-konkurencieschopnost-na-slovensku-v-niektorych-ukazovateloch-sme-medzi-najhorsimi-v-eu>>.
- TÁNCOŠOVÁ, J. 2019. Priame zahraničné investície a postavenie malých a stredných podnikov v SR. In *Verejná správa a regionálny rozvoj - Scientific Journal Public administration and Regional Development No.2, 2019, Vol. XV*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. ISSN 1337-2955, s. 161 – 170.

- ÚRAD VLÁDY SR. 2022. *Trvalo udržateľný hospodársky rozvoj*. Bratislava: Úrad vlády SR, 2022. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<https://www.vlada.gov.sk/trvalo-udrzatelny-hospodarsky-rozvoj/>>.
- VARGOVÁ, A. – KRAJČÍK, D. 2015. Porovnanie vybraných indikátorov podnikateľského prostredia v rámci krajín V4 so zameraním na trh práce, vzdelávanie a inovácie. In *Studia commercialia Bratislavensia – recenzovaný vedecký časopis*, č./No.: 29 (1/2015); roč./Vol.: 8. Bratislava: Obchodná fakulta Ekonomickej univerzity v Bratislave, 2015. ISSN 1339-3081 (Online), s. 112 – 122.
- VOJTECH, F. – LEVICKÝ, M. 2019a. Stratégia – inovácie – kvalita, vyspelá spoločnosť. In *Verejná správa a regionálny rozvoj - Scientific Journal Public administration and Regional Development No.2, 2019, Vol. XV*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. ISSN 1337-2955, s. 179 – 185.
- VOJTECH, F. – LEVICKÝ, M. 2019b. Malé a stredné podniky v odvetví pôdohospodárstva na Slovensku. In *Verejná správa a regionálny rozvoj - Scientific Journal Public administration and Regional Development No.2, 2019, Vol. XV*. Bratislava: Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave, 2019. ISSN 1337-2955, s. 186 – 192.
- VOJTECH, F. – MIŽIČKOVÁ, J. – LEVICKÝ, M. 2019. Vplyv faktorov právneho prostredia na rodinné podniky v regiónoch Slovenskej republiky. In *XXII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách - Sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2019. ISBN 978-80-210-9268-6, s. 117 – 124.
- ZPS. 2020. *Vnímanie podnikania*. Bratislava: Združenie podnikateľov Slovenska, 2020. [online]. [cit. 2022.05.21] Dostupné na internete: <<https://www.zps.sk/vnimanie-podnikania>>.